

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Nela Syvulja

**Doktrína „unwilling or unable“ a právo
na sebeobranu proti nestátním aktérům**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, Ph.D.,
E.MA.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. 10. 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 127 076 znaků včetně mezer.

Nela Syvulja

V Praze dne 20. 10. 2020

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní doc. JUDr. PhDr. Veronice Bílkové, Ph.D., E.MA. za její vstřícnost, cenné a podnětné rady a komentáře k jednotlivým částem této práce a za její ochotu a její entuziasmus tuto práci vést.

Rovněž bych chtěla poděkovat svým nejbližším za neutuchající podporu během celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1. Zákaz použití síly a hrozby silou.....	8
1.1. Historický vývoj zákazu použití síly a hrozby silou.....	8
1.2. Zákaz použití síly a hrozby silou v Chartě OSN.....	9
1.2.1. Použití síly.....	10
1.2.2. Hrozba silou.....	11
2. Právo na sebeobranu.....	12
2.1. Obecně k právu na sebeobranu.....	12
2.2. Restriktivní a extenzivní výklad práva na sebeobranu.....	14
2.3. Preemptivní sebeobrana.....	15
2.4. Preventivní sebeobrana.....	17
2.4.1. Legalita preventivní sebeobrany.....	18
2.5. Právo na sebeobranu proti nestátním aktérům.....	20
2.5.1. Definice nestátních aktérů.....	21
2.5.2. Ozbrojený útok přičitatelný nestátnímu aktéru.....	22
2.5.3. Přičitatelnost útoku hostitelskému státu.....	24
2.5.3.1. Rozhodovací praxe Mezinárodního soudního dvora.....	24
2.5.3.2. Praxe států.....	27
2.5.4. Bethlehemovy principy sebeobrany proti nestátním aktérům.....	30
3. Doktrína „unwilling or unable“.....	32
3.1. Zrození doktríny.....	33
3.2. Unwilling a/nebo unable.....	34
3.3. Unwilling or unable test.....	36
3.4. Legalita doktríny.....	41
3.4.1. Praxe států do bojů s Islámským státem.....	42
3.4.2. Praxe států během bojů s Islámským státem.....	43
3.4.3. Opinio juris.....	45
4. Aplikace doktríny.....	47
4.1. Turecko vs. PKK/YPG.....	47
4.2. USA vs. Usáma bin Ládín.....	50
Závěr.....	55
Seznam zkratek.....	58

Seznam použitých zdrojů.....	59
Abstrakt.....	72
Klíčová slova.....	73
Abstract.....	74
Key words.....	75

Úvod

Nestátní aktéři, a spolu s nimi mezinárodní terorismus, jsou celosvětovým problémem již několik desítek let. Zejména po 11. září 2001 a po vzniku tzv. Islámského státu byla této problematice věnovaná velká pozornost. Nestátní aktéři, jak již jejich samotné označení napovídá, jsou subjekty nezávislé na státech a mající určitý vliv na mezinárodní dění. Mezi tyto subjekty patří jak mezinárodní organizace, tak i různá hnutí a uskupení, ať už oficiálně označovaná za teroristické skupiny či nikoliv. V této práci bude pozornost věnovaná těmto skupinám. Jednou z činností takovýchto aktérů je často příprava a uskutečňování ozbrojených útoku, menšího či většího rozsahu, vůči různým státům. Tito nestátní aktéři si často vybírají méně stabilní státy, na jejichž území se „usadí“ a z těchto států pak připravují a koordinují své útoky. Ve většině případů se hostitelské státy od těchto skupin distancují a snaží se s nimi, s větším či menším úspěchem, bojovat.

Stát, který se stal obětí útoku nestátního aktéra, má tendenci se těmto útokům bránit a snaží se nestátního aktéra na území hostitelského státu zneškodnit. Pokud právo na sebeobranu vykládáme v širším smyslu, zahrnujícím i právo na sebeobranu proti nestátním aktérům, pak v takové situaci dochází ke kolizi právě práva na sebeobranu napadeného státu a zákazu porušení územní suverenity hostitelského státu, za předpokladu, že hostitelský stát nedá k použití síly na svém území souhlas. Odpovědí na tento střet by mohla být relativně nová doktrína „unwilling or unable“. Tato doktrína říká, že pokud hostitelský stát není schopen či ochoten se s nestátním aktérem vypořádat sám, může na jeho území proti tomuto aktérovi zakročit napadený stát. Cílem této práce je doktrínu prozkoumat, zjistit, zda je tato doktrína státy využívána a zda je součástí pozitivního mezinárodního práva.

Práce je rozdělená do šesti částí – úvodu, čtyř kapitol a závěru. První je věnována obecně zákazu použití síly a hrozby silou. Zabývá se historickým vývojem zákazu použití síly a hrozby silou a následně zákazem použití síly a hrozby silou v Chartě OSN. Je zde podrobněji rozebrán význam pojmu síla a pojmu hrozba silou.

Druhá kapitola je zaměřena na právo na sebeobranu. Nejprve je blíže věnovaná pozornost ozbrojenému útoku, bez kterého nelze právo na sebeobranu aplikovat. Následně jsou představeny dva přístupy k právu na sebeobranu, a to přístup restriktivní a extenzivní. Rozebrána je preemptivní a preventivní sebeobrana, kdy u preventivní

sebeobranu je věnována pozornost její legalitě. Tato kapitola se rovněž věnuje právu na sebeobranu proti nestátním aktérům. Nejprve jsou nestátní aktéři definováni a následně je rozebrána otázka přičitatelnosti ozbrojeného útoku. V této souvislosti je pozornost věnována tomu, zda může být ozbrojený útok nestátnímu aktéru přičítán, a následně zda je třeba, aby tento útok byl přičitatelný státu, jehož územní suverenita může být při aplikaci práva na sebeobranu porušena. V podkapitole o přičitatelnosti útoku hostitelskému státu se práce věnuje nejprve rozboru rozhodovací praxe Mezinárodního soudního dvora a následně praxi samotných států. Poslední část této kapitoly je věnována práci Daniela Bethlehem, který vytvořil seznam 16 principů použitelných při aplikaci práva na sebeobranu proti nestátním aktérům.

Obsahem třetí kapitoly je rozbor doktríny „unwilling or unable“. Nejprve je pozornost věnována zrození doktríny a rozboru pojmu *unwilling* a *unable* a stručně tomu, zda je potřeba, aby hostitelský stát byl jak neochoten (*unwilling*), tak neschopen (*unable*) se s nestátním subjektem vypořádat, či zda stačí splnění pouze jednoho z těchto parametrů. Ke zhodnocení toho, zda je stát ochoten či schopen, by měl sloužit test, který vytvořila profesorka Ashley Deeks. Rozboru tohoto testu je věnována další část třetí kapitoly. Na závěr je posuzováno, zda je doktrína součástí mezinárodního práva a zda došlo k vytvoření nového obyčeje.

Čtvrtá kapitola zkoumá, zda lze, ve dvou vybraných případech, ospravedlnit porušení suverenity hostitelského státu doktrínou „unwilling or unable“, a to za použití parametrů stanovených v testu profesorky Deeks. Nejprve je tento test aplikován na tureckou invazi do Sýrie v rámci boje proti PKK/YPG a následně na zabití Usámy bin Ládina americkými jednotkami na území Pákistánu.

Základním metodologickým prostředkem této práce bude analýza. Autorka bude zkoumat převážně primární prameny (smlouvy, obyčeje) a významná díla doktríny mezinárodního práva. Při analýze praxe mezinárodního společenství v otázce práva na sebeobranu proti nestátním subjektům a doktríny „unwilling or unable“ bude pozornost dále zaměřena na rozhodovací praxi Mezinárodního soudního dvora, na záznamy z jednání Rady bezpečnosti a Valného shromáždění OSN a na vyjádření jednotlivých států. Převážná část zdrojů k této práci pochází z angloamerického prostředí a je autorkou volně překládaná.

I. Zákaz použití síly a hrozby silou

K tomu, aby bylo možné se v následujících kapitolách podrobněji věnovat právu na sebeobranu jako takovému a následně právu na sebeobranu proti nestátním aktérům, je potřeba nejprve celou problematiku uchopit z širšího hlediska. Právo na sebeobranu je jednou ze dvou hlavních výjimek ze zákazu použití síly a hrozby silou. Následující podkapitoly se budou stručně věnovat historickému vývoji zákazu použití síly a hrozby silou a následně jednotlivým pojmům v této zásadě obsaženým.

1.1. Historický vývoj zákazu použití síly a hrozby silou

Již od počátku historie měly státy i předstátní útvary tendenci řešit své konflikty násilnou cestou. Mezinárodní právo dovolovalo státům uchýlit se k válce a řešit jejím prostřednictvím konflikty. Pokud nedošlo k dohodě na straně zneprátelených států, nebylo zde nic, co by státům bránilo v použití vojenských prostředků k řešení situace.

Prvním velkým milníkem v této oblasti bylo přijetí Paktu Společnosti národů ze dne 28. dubna 1919. Tento Pakt sice nezakázal zcela válku jako prostředek řešení sporů, ale ve značné míře omezil manévrovací prostor států. V článku 10 se členové Společnosti zavázali, že „budou šetřiti a hájiti nynější územní celistvosti a politické nezávislosti všech členů Společnosti proti každému vnějšimu útoku“. Pakt nicméně dával členům možnost se k válce uchýlit. Legální válku bylo možné vést proti členu, který nepřijal rozhodčí nebo soudní nález (čl. 13 odst. 4 Paktu) nebo jednomyslnou zprávu rady (čl. 15. odst. 6 Paktu). Válku bylo rovněž možné zahájit v případě, kdy zpráva Rady o řešení sporu nebyla jednomyslná (čl. 15 odst. 7) či v případě, kdy předmětem sporu byla dle zjištění Rady věc, která patřila výhradně do pravomoci některé ze stran (čl. 15 odst. 8 Paktu).¹

Pařížský Briand-Kelloggův pakt z 27. srpna 1928 poprvé zakotvil v mezinárodním právu všeobecný zákaz útočné války. Formální název tohoto paktu zní Všeobecná smlouva o odmítnutí války. V prvním článku smlouvy bylo ustanoveno, že „Vysoké smluvní strany slavnostně prohlašují jménem svých národů, že odsuzují válku jako prostředek k řešení mezinárodních sporů a zřikají se jí jako prostředku státní politiky ve svých vzájemných vztazích“. V druhém článku pak „Vysoké smluvní strany uznávají, že urovnání nebo vyřešení veškerých sporů a konfliktů, které mohou mezi nimi vzniknout,

¹ MRÁZEK, Josef. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*. vyd. Academia Praha 1990. s. 104.

at' budou jakékoli povahy nebo původu, nemá se nikdy dít jinak než pokojnými prostředky".

Tento Pakt byl velmi důležitým krokem v rámci mezinárodního práva a byl významný pro jeho další vývoj. Pařížský pakt podepsalo původně patnáct států včetně Československa, následně k němu přistoupilo dalších 48 států.² Ve světle následujících událostí je zajímavou skutečností fakt, že prvním, kdo pakt ratifikoval, bylo SSSR.³ Velkým negativem tohoto paktu byla praktická právní nevymahatelnost konkrétních článků. V případě, kdy by smluvní stát porušil ustanovení Paktu a uchýlil se k válce, pakt nenabízel žádné způsoby, jak dodržování těchto ustanovení vynutit. Žádné sankce za porušení zákazu války nehrozily.⁴ Současně je třeba zmínit, že pakt nezmiňoval přímo zákaz války, ale strany pouze slíbily, že se války „zříkávají“. V paktu se strany zříkávaly pouze války jako takové, jakýkoliv jiný ozbrojený útok, který by nebyl natolik silný, aby jej bylo možné označit za válku, byl v podstatě povolen.⁵

1.2. Zákaz použití síly a hrozby silou v Chartě OSN

Z hlediska poválečného uspořádání světa mělo největší význam podepsání Charty OSN dne 26. června 1945, jež vstoupila v platnost o necelé čtyři měsíce později, dne 24. října 1945. Charta OSN zakázala nejen útočnou válku, ale i jiné použití síly a hrozbu silou.

Zákaz použití síly a hrozby silou je zakotven v čl. 2 odst. 4 Charty OSN a zní následovně: „*Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.*“ Charta OSN současně ve svém čl. 2 odst. 3 zavazuje své členy řešit jejich „*mezinárodní spory pokojnými prostředky tak, aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohrožovány.*“ Zákaz použití síly a hrozby silou je kogentním zákazem, tzv. *jus cogens*.

Tyto dva články je potřeba interpretovat zejména v souvislosti s články 39, 51 a 53 Charty. Zmíněné články používají pojmy jako „ohrožení míru“, „útočný čin“ či „útočná politika“ bez toho, aby byly v Chartě jakkoli definovány. Z tohoto důvodu jsou

² ABASS, Ademola. *International Law Text, Cases, and Materials*. vyd. Oxford University Press Inc., New York 2012. s. 349.

³ MRÁZEK, J. op. cit. s. 104.

⁴ ABBAS, A. op. cit. s. 350

⁵ ABBAS, A. op. cit. s. 350

jak praxe států, tak názory nauky v této oblasti nejednotné a vedou k pochybnostem. Pro výklad zásad obsažených v Chartě OSN je proto velmi důležitá Deklarace zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy, která byla jednomyslně přijata Valným shromážděním OSN v roce 1970.⁶ V souvislosti s interpretací zásady nepoužití síly a hrozby silou je vedle Deklarace třeba rovněž zmínit Definicí agrese z roku 1974 a Závěrečný akt KBSE z roku 1975. V Závěrečném aktu KBSE státy potvrdily, že „budou respektovat a uplatňovat zásadu nepoužití síly a hrozby silou“ a vyjádřily přesvědčení o „nutnosti učinit tuto zásadu účinnou normou mezinárodního práva“.⁷

1.2.1. Použití síly

Už samotná definice pojmu „síla“ obsažená v čl. 2 odst. 4 Charty OSN vyvolává a vyvolávala značnou diskusi. V době přijetí Deklarace zásad mezinárodního práva se názory států na pojem „síla“ značně lišily. Diskuse se vedla o tom, zda pojem „síla“ v sobě zahrnuje pouze ozbrojenou sílu či i sílu ve formě hospodářského, politického a jiného nátlaku. S širším pojetím definice síly se ztotožňovaly hlavně tehdejší socialistické státy, zatímco západní státy zastávaly názor, že silou je míněna pouze ozbrojená síla. Na podporu stanoviska, že silou je míněna pouze ozbrojená síla, lze uvést znění prvního odstavce preambule Charty OSN, kde se mluví o „metle války“, a znění odstavce sedmého preambule, kde je zmíněno „... aby ozbrojené síly nebylo užíváno jinak než ve společném zájmu“. Na druhou stranu v preambuli Deklarace zásad mezinárodního práva se zdůrazňuje povinnost státu vyvarovat se nejen vojenského, ale i „politického, hospodářského nebo jiného donucení, směřujícího proti politické nezávislosti nebo územní celistvosti státu“. V současné době však převládá názor, že pojem „síla“ zahrnuje pouze ozbrojenou sílu.

Vedle obtíží s výkladem pojmu „síla“ panují nejasnosti i u pojmů „územní celistvosti“ a „politické nezávislosti“. K porušení čl. 2 odst. 4 Charty OSN dojde nejenom vpádem státu na území jiného státu s cílem mu část území odebrat, ale zahrnuje jakýkoliv druh násilného vniknutí na území cizího státu.

⁶ ONDŘEJ, Jan. *Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 1.vydání. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 46.

⁷ Kolektiv autorů. *Dokumenty Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě*. 1. vydání, vyd. Svoboda, 1975.

V této souvislosti zůstává otázkou, jak se vypořádat se zásahem jednoho státu na území jiného státu z humanitárních důvodů. Tzv. humanitární intervence jsou bez pochybností slučitelné se zákazem použití síly v situaci, kdy jsou schváleny Radou bezpečnosti OSN. V případě, kdy k takovému souhlasu z jakéhokoliv důvodů nedojde, není jasné, zda intervenující stát tuto zásadu porušuje či nikoliv. Mezi odbornou veřejností však převládá názor, že humanitární intervence je dle současného mezinárodního práva protiprávní. Tato problematika je natolik široká a složitá, že by si zasloužila hlubší zpracování, na které v této práci bohužel není prostor.

1.2.2. Hrozba silou

Vedle zákazu použití síly je v čl. 2 odst. 4 Charty OSN uveden i zákaz hrozby silou. Stejně jako u pojmu „síla“ a „použití síly“ neexistuje ani přesná definice pojmu „hrozba silou“. „Hrozbu silou“ je možné definovat jako jakési přímé či nepřímé varování o možnosti použití síly s cílem donutit jiný stát k určitému jednání, ať už ke změně jeho dosavadního chování či právě k zachování *statusu quo*.⁸ „Hrozba silou“ je v určitých situacích státy tolerována, a to, když takováto hrozba přispěje k urychlení mírového urovnání sporu. Některé státy, jako třeba Ghana, přišly s velmi širokou definicí pojmu „hrozba silou“. Za „hrozbu silou“ považovaly i pouhé uzavření spojení mezi státy či nákup zbraní a dalšího vojenského materiálu.⁹

K této problematice se vyjádřil Mezinárodní soudní dvůr v rozhodnutí týkajícím se otázky legality hrozby nebo použití jaderných zbraní. Soud se mimo jiné zabýval otázkou, zda pouhé držení jaderných zbraní představuje samo o sobě hrozbu silou a tím pádem porušení čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Mezinárodní soudní dvůr dospěl v této věci k závěru, že pouhé vlastnictví zbraní nepředstavuje porušení zákazu hrozby silou. Je však třeba toto držení posuzovat v souvislosti s ostatními okolnostmi. Pokud by stát hrozil použít jaderné zbraně proti teritoriální celistvosti či politické nezávislosti jiného státu, nebo proti cílům OSN, nebo pokud by použití těchto zbraní nebylo nezbytné a proporcionální v případě sebeobrany, tak by taková hrozba silou a použití síly byly

⁸ CORTEN, Olivier. *The law against war, The prohibition on the use of force in contemporary international law*, vyd. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon., 2012, s. 94.

⁹ CORTEN, O., op. cit., s. 96.

v rozporu s Chartou OSN, a tedy protiprávní. V ostatních případech pouhé držení jaderných zbraní neznamená porušení Charty OSN.¹⁰

2. Právo na sebeobranu

Jak již bylo výše řečeno, zákaz použití síly a hrozby silou patří mezi tzv. kogentní normy, což znamená, že není možné se od nich smluvně či jakkoliv jinak odchýlit. Ze zákazu použití síly a hrozby silou existují však dvě výjimky.

První výjimkou, která v této práci bude ponechána stranou, je možnost použít sílu na základě souhlasu Rady bezpečnosti OSN. Tato možnost je zakotvena v článku 39 Charty OSN, kde je řečeno, že „*Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle článku 41 a 42, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost*“. Pokud tedy Rada bezpečnosti OSN dá souhlas k použití síly, nejedná se o porušení čl. 2 odst. 4 Charty OSN a použití síly je – při dodržení rozsahu zmocnění – zcela legální. K takovému použití síly došlo například v roce 2011 v Libyi, kdy 17. března 2011 byla schválena rezoluce č. 1973 opravňující intervenující státy k přijetí všech nezbytných opatření k ochraně civilistů a oblastí jimi obývaných před hrozbou útoku s vyloučením jakékoliv okupace, byť jen části území Libye, cizími jednotkami.¹¹

Druhou výjimkou je právo na sebeobranu.

2.1. Obecně k právu na sebeobranu

Právo na sebeobranu je zakotveno v článku 51 Charty OSN, který dovoluje státu využít „*v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů, přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti*“. Sebeobrana jako taková není však žádným novým pojmem či institutem. Sebeobranu známe již z období tradičního mezinárodního práva, kdy byla prostředkem, jak státy ospravedlňovaly použití ozbrojené síly.¹²

¹⁰ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, [1996] I.C.J. Rep.

¹¹ UN Doc. S/RES/1973. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 6498. zasedání dne 17. března 2011., odst. 4.

¹² ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2018, s. 439.

K tomu, aby právo na sebeobranu bylo možné legálně využít, je potřeba splnit podmínku útoku. Co je však útok a jaké má mít parametry na to, aby bylo možné se vůči němu bránit?

Za prvé je potřeba, aby se jednalo o ozbrojený útok. Některé státy se klonily k myšlence, že k tomu, aby mohl být aktivován čl. 51, není potřeba přímo vojenský ozbrojený útok, ale mohla by stačit třeba jakási ekonomická agrese.¹³ Dle některých mohla být tato ekonomická agrese považována za porušení povinnosti nevměšování se či dokonce porušení povinnosti zákazu použití síly.¹⁴ Jak již bylo řečeno výše, tento názor souvisí i s definicí síly jako takové. V případě, že stát vnímá sílu nejenom jako vojenský útok, ale i jako ekonomický útok, tak samozřejmě bude považovat za legitimní použít právo na sebeobranu proti ekonomické agresi. Mezi odbornou veřejností však panuje shoda na tom, že ozbrojený útok musí zahrnovat protiprávní použití ozbrojené síly, a tudíž v případě ekonomické agrese by podmínka ozbrojeného útoku nebyla naplněna.

Za druhé je potřeba, aby útok měl určitou intenzitu.¹⁵ Menší útoky jako incidenty na hranicích neopravňují stát k použití síly v rámci sebeobranu.¹⁶ Tímto aspektem se v roce 2007 zabýval Institut mezinárodního práva, který rovněž konstatoval, že k využití práva na sebeobranu je potřeba určité závažnosti útoku. V rezoluci Institutu bylo uvedeno, že útoky s menší mírou intenzity mohou být napadeným státem odvráceny za pomoci policejní síly.¹⁷

Za třetí, ozbrojený útok může mít několik forem. Může se jednat jak o klasické útoky ve formě invaze či bombardování území jiného státu či ty méně klasické jako útok na lodě nebo letadla plující a letící pod vlajkou jiného státu.¹⁸

Právo na sebeobranu v sobě zahrnuje nejenom sebeobranu individuální ale i sebeobranu kolektivní. To znamená situaci, kdy jeden či více států pomáhá jinému státu, který je napaden, se tomuto napadení bránit. Kolektivní sebeobranu lze uplatnit za podmínek, které specifikoval Mezinárodní soudní dvůr ve svém rozhodnutí z 1986 ve věci Vojenských a polovojenských činností v Nikaragui a proti ní. MSD uvedl, že

¹³ CORTEN, O., op. cit., s. 402.

¹⁴ CORTEN, O., op. cit., s. 402.

¹⁵ UN Doc. A/RES/3314. Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314 (XXIX) z 14 prosince 1974. Dostupné z: [https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))

¹⁶ CORTEN, O., op. cit., s. 403

¹⁷ Institut de Droit International. *Present Problems of the Use of Force in International Law*. Resolution No. 10A ze dne 27. 10. 2007 [online]. [cit. 2. 7. 2020].

¹⁸ CORTEN, O., op. cit., s. 404

„kolektivní sebeobrana musí splňovat všechny náležitosti individuální sebeobrany a navíc dvě podmínky – přímá oběť agrese musí veřejně deklarovat, že byla napadena, a navíc musí jiné státy o vojenskou pomoc požádat“.¹⁹

Právo na sebeobranu, a to jak individuální, tak kolektivní, je velmi důležitým institutem mezinárodního práva. Dává státům možnost se legálně bránit. K aplikaci tohoto práva je, jak bylo výše zmíněno, potřeba ozbrojeného útoku, tzn. protiprávního použití ozbrojené síly určité intenzity vůči bránícímu se státu. Pokud není situace natolik závažná, aby bylo možné aplikovat právo na sebeobranu, ale zároveň dost závažná na to, aby se dala považovat za ohrožení mezinárodního míru, může stát tuto situaci předložit Radě bezpečnosti, která přijme odpovídající opatření.²⁰

2.2. Restriktivní a extenzivní výklad práva na sebeobranu

Mezinárodní společenství se stále neshodlo na tom, za jakých podmínek lze práva na sebeobranu využít. Otázkou zůstává, zda lze právo na sebeobranu aplikovat až v situaci, kdy skutečně dochází k ozbrojenému útoku, tzn. tento útok již začal, či jej lze využít i v situaci, kdy se takovýto útok teprve očekává. V této otázce se zformovaly dva přístupy, a to přístup restriktivní a přístup extenzivní.

Restriktivní přístup k právu na sebeobranu říká, že s použitím síly v rámci sebeobrany na základě Charty OSN lze začít pouze v situaci, kdy ozbrojený útok již začal a stále trvá. Zastánci tohoto výkladu, mezi nimi J. L. Kunz, I. Brownlie či H. Kelsen, říkají, že sice v obyčejovém právu existujícím před vznikem Charty OSN bylo možné využít práva na sebeobranu i proti pouze očekávanému útoku, nyní to možné není. Dle nich článek 51 omezil toto právo pouze na situace, kdy ozbrojený útok již nastal. To znamená, v situaci, kdy existuje ozbrojený útok na člena OSN, může se tento uchýlit k sebeobraně s tím, že o tom musí neprodleně informovat Radu bezpečnosti. Následně je na Radě bezpečnosti, aby podnikla nezbytné kroky a přijala nezbytná opatření. Právo na sebeobranu je tudíž jakýmsi mezikrokem mezi ozbrojeným útokem samotným a akcí

¹⁹ ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. Mezinárodní právo veřejné. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Academia iuris (C.H. Beck). s. 442.

²⁰ CORTEN, O., op. cit., s. 405

Rady bezpečnosti. Restriktivní výklad tedy říká, že pokud neexistuje již vzniklý a trvající ozbrojený útok, nevzniká ani právo na sebeobranu.²¹

Své zastánce má i extenzivní přístup. Patří mezi ně například O. Schachter, D. W. Bowett či C. H. M. Waldock. Zastánci tohoto přístupu tvrdí, že právo na sebeobranu lze využít nejen v situaci, kdy již existuje ozbrojený útok, ale současně i v případě, kdy ozbrojený útok bezprostředně hrozí. Upozorňují na to, že právo na sebeobranu je jak obyčejovým právem, tak právem zakotveným v Chartě OSN. Včleněním práva na sebeobranu do Charty OSN toto právo, jako právo obyčejové, nezaniklo. Právo na sebeobranu jako obyčejové právo a právo na sebeobranu jako právo dle Charty OSN existují vedle sebe. V situaci, kdy obyčejové právo dovozovalo využít práva na sebeobranu i v situaci pouze bezprostředně hrozícího útoku, není na místě si myslet, že přijetím Charty OSN bylo toto právo vymazáno. Členské státy OSN nepřijaly Chartu s tím, že chtěly právo na sebeobranu jakkoliv omezit.²²

Autorka této práce se kloní k extenzivnímu výkladu, jelikož i *Travaux préparatoires* k Chartě OSN nasvědčují závěru, že cílem včlenění článku 51 do Charty OSN nebylo nahradit obyčejové právo ale snaha vyjasnit problematiku koordinace latinskoamerického bezpečnostního systému s univerzálním systémem kolektivní bezpečnosti.

2.3. Preemptivní sebeobrana

Pokud bychom právo na sebeobranu chápali pouze v restriktivním smyslu, tedy že sebeobranu lze aplikovat pouze v případě již existujícího ozbrojeného útoku, znamenalo by to, že státy, na jejichž hranici čeká armáda připravená každou chvíli zaútočit, nemají žádné prostředky, jak tomu zabránit? V situacích, kdy si stát nemůže dovolit čekat, až bude napaden, nastupuje tzv. preemptivní sebeobrana neboli *anticipatory self-defence*.

Preemptivní sebeobrana má svůj původ v obyčejovém mezinárodním právu. Tento koncept byl zformován ve slavném případě lodi *Caroline* plující ve vodách řeky Niagara. Jednalo se o situaci, kdy britská vláda zničila loď nacházející se a plující pod

²¹ NIAZ, A. Shah. *Self-defence, Anticipatory Self-defence and Pre-emption: International Law's Response to Terrorism*. Journal of Conflict & Security Law, Oxford University Press, Volume 12, Issue 1, 2007 [online]. s. 97-98.

²² NIAZ, A. S., op. cit. s. 98-99.

vlažkou USA. Tato loď zásobovala kanadské povstalce, kteří bojovali proti Velké Británii. Po tomto incidentu následovala série diplomatické korespondence mezi USA a Velkou Británií. Důležitou roli v tomto sporu sehrál americký ministr zahraničí Daniel Webster, který ve svém dopise deklaroval, že stát jehož bezpečnost je bezprostředně ohrožena, může použít sílu, jen je-li „...nezbytnost sebeobraný naléhavá a nepřekonatelná, neponechávající žádnou jinou možnost volby prostředků a žádný moment k úvaze“.²³

Tento případ položil základy konceptu preemptivní sebeobraný, je však stále třeba jej brát s rezervou a posuzovat v kontextu a době, ve kterém vznikl. Nicméně tímto se ustálily dva důležité principy a předpoklady výkonu preemptivní sebeobraný, a to princip nezbytnosti a proporcionality.

Mezinárodní soudní dvůr měl hned několik příležitostí, kdy se mohl k preemptivní sebeobraně vyjádřit a tím jí dát alespoň hrubé obrysy. Poprvé měl tuto možnost v případě *Nikaragua v. USA* (1986). Soud však uvedl, že z okolností, za kterých byl spor soudu předložen vyplývá, že je potřeba se zabývat pouze právem na sebeobranu při existenci ozbrojeného útoku. Soud se tudíž nebude zabývat legálností sebeobraný jako odpovědi na bezprostředně hrozící ozbrojený útok.²⁴

Odlíšné stanovisko měl v této věci soudce Schwebel, který se alespoň částečně k preemptivní sebeobraně vyjádřil. Soudce Schwebel ve svém disentu zdůraznil, že si nemyslí a nesouhlasí s tvrzením, že cílem čl. 51 Charty OSN je omezit právo na sebeobranu pouze pro případy již existujícího ozbrojeného útoku a tím pádem zcela vyřadit sebeobranu v situaci bezprostředně hrozícího ozbrojeného útoku.²⁵ Tímto svým vyjádřením se přiklonil k extenzivnímu výkladu práva na sebeobranu a k legalitě preemptivní sebeobraný.

Druhý případ, kdy se mohl Mezinárodní soudní dvůr vyjádřit k preemptivní sebeobraně, byl případ *Demokratické republiky Kongo v. Uganda*. V této věci soud odkázal na případ *Nikaragua v. USA* a řekl, že stejně jako v případě *Nikaragua v. USA*, nevidí ani zde důvod, proč by se zabýval sebeobranou v případě bezprostředně hrozícího

²³ ABBAS, A. op. cit. s. 373.

²⁴ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), [1986] I.C.J. Rep. odst. 194.

²⁵ Dissenting opinion of judge Schwebel of the case Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua. odst. 173.

ozbrojeného útoku.²⁶ I v tomto případě několik soudců uvedlo, že soud měl využít příležitost a otázce preemptivní sebeobrany se věnovat alespoň zkraje.²⁷

2.4. Preventivní sebeobrana

V rámci mezinárodního práva a v rámci boje proti terorismu je často zmiňována i tzv. preventivní sebeobrana. Preventivní sebeobrana stejně jako preemptivní sebeobrana vychází z konceptu, kdy dochází k použití síly v rámci sebeobrany ještě před existencí ozbrojeného útoku.²⁸

Preventivní sebeobrana je v mezinárodním právu relativně novým pojmem. Setkat se s ním můžeme například v americké Národní bezpečnostní strategii z roku 2002, kdy ho tehdy představila Bushova administrativa.²⁹ Prezident Bush však doktrínu preventivní sebeobrany představil již ve svém projevu na vojenské akademii ve West Pointu v červnu 2002. Tehdy Bush řekl, že největší nebezpečí pro svobodu představuje spojení radikalismu a technologií. Zároveň dodal, že i slabé státy nebo nestátní aktéři mohou za pomoci chemických, jaderných či biologických zbraní zničit i tak velké národy a státy jako jsou Spojené státy americké.³⁰

Bushova administrativa tímto reagovala na teroristický útok z 11. září 2001 provedený teroristickou organizací Al-Káidou. Útok na newyorská „dvojčata“ světa ukázal schopnost s jakou mohou nestátní aktéři zaútočit na stát. Během studené války a v následujícím desetiletí byl mezi státy používán princip zastrasování ve vztahu ke zbraním hromadného ničení. Státy si byly velmi dobře vědomy skutečnosti, že použití zbraní hromadného ničení, ať už by to byly zbraně jaderné, biologické či chemické, by vedlo k odvetným útokům a k oboustrannému zničení. Z tohoto důvodu se státy snažily tyto zbraně nepoužívat a eliminovat jejich existenci. Teroristické skupiny však s tímto konceptem neoperují. Nezajímá je udržitelnost boje, jediným cílem je nejčastěji zničit nepřítele ať to stojí, co to stojí. Zbraně hromadného ničení jsou složité na výrobu, neznamená to však, že je nemožné je vyrobit. Pro příklad lze uvést, že na ruském území

²⁶ *Armed activities on the territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, [2005] I.C.J. Rep. odst. 143.

²⁷ *Separate opinion of judge Simma of the case Armed activities on the territory of the Congo*. odst. 7-9.

²⁸ KITTRICH, Jan. *Právo na sebeobranu v současném mezinárodním právu. Právo na sebeobranu v současném mezinárodním právu / Jan Kittrich ; vedoucí práce Stanislava Hýbnerová ; oponent práce Jan Ondřej, Milan Beránek*[online]. 2012. s. 130.

²⁹ KITTRICH, J. op. cit. s. 174.

³⁰ White House Press Release. *Presidnet Bush delivers graduation speechat West Point* ze dne 1. 6. 2002 [online]. [cit. 2. 7. 2020].

se stále nacházejí skládky plutonia, které nejsou dostatečně chráněny a které mohou být relativně lehce ukradeny a následně prodány na černém trhu. Co se týče biologických zbraní, tak některé látky lze získat přímo z přírody a není třeba je nikde tajně získávat.³¹

Tímto chce autorka demonstrovat, že zbraně hromadného ničení nacházející se v rukou nepovolaných osob, zejména osob, které nedodržují žádná „pravidla hry“, představují obrovské riziko pro mezinárodní společenství.

Preventivní sebeobranu můžeme definovat jako situaci, kdy se stát uchýlí k použití ozbrojené síly bez toho, aniž by odpovídal na již existující ozbrojený útok či na bezprostředně hrozící ozbrojený útok. Jedná se tedy o situaci, kdy stát preventivně zaútočí na subjekt s cílem zabránit tomu, aby tento subjekt byl hrozbou do budoucna. Při preventivní sebeobraně nemáme žádnou jistotu, že subjekt, proti kterému použijeme ozbrojenou sílu, se jakýmkoliv způsobem chystal sám zaútočit.³²

2.4.1. Legalita preventivní sebeobrany

Jak už tomu v mezinárodním právu bývá, nenalezneme v rámci mezinárodního společenství a nauky shodu na tom, zda aplikace preventivní sebeobrany je legální či není. Zastánce mezi státy a odbornou veřejností mají oba názorové proudy.

Mezi hlavní zastánce preventivní sebeobrany patří Izrael a výše zmíněné Spojené státy americké (USA). Zastánci preventivní sebeobrany poukazují na vývoj terorismu a toho, že v budoucnu v boji s terorismem nebudou stačit klasické metody, jak jsme je znali doposud, ale bude nutné se uchýlit k razantnějším krokům. Jak již bylo poukázáno výše, USA mluvily o preventivní sebeobraně v Národní bezpečnostní strategii z roku 2002, kde bylo mimo jiné řečeno, že nebudou váhat jednat na vlastní pěst v boji proti terorismu a pokud to bude nutné, jsou připravené využít svého práva na sebeobranu preventivním jednáním proti teroristům a tím jim zabránit v tom, aby ohrožovali americké občany.³³

Spojené státy pak na následujících stránkách vysvětlily, že právo na sebeobranu musí být přizpůsobeno současnému nepříteli. Vzhledem k tomu, že současný nepřítel nepoužívá konvenční způsoby vedení války, je potřeba ho zničit dříve, než zaútočí.³⁴

³¹ MURPHY, Sean. *Contemporary Practice of the United States Relating to International Law*. The American Journal of International Law, Volume 94, Issue 1, 2000 [online]. st. 1-3.

³² NIAZ, A. S., op. cit. s. 111-112.

³³ The National Security Strategy of the United States of America ze září 2002 [online]. s. 6. [cit. 2. 7. 2020].

³⁴ The National Security Strategy of the United States of America ze září 2002 [online]. s. 15. [cit. 2. 7. 2020].

Někteří autoři poukazují na to, že je třeba vnímat pojem „bezprostředně hrozící násilí“ v novém světle. Faktory, které je potřeba do hodnocení zahrnout, jsou i pravděpodobnost útoku a možnost, že se pravděpodobnost útoku zvýší. Státy by tudíž měly využít své výhody v tom, že k útoku ještě nedošlo, a takovému útoku předejít. Pokud by státy měly čekat, až bude násilí skutečně bezprostřední, nemusely by mít dostatek času na něj adekvátně zareagovat, a tím by ztratily svoji výhodu.³⁵

Na druhé straně stojí odpůrci preventivní sebeobranu. Ti argumentují tím, že hlavním cílem Charty OSN je omezit možnost použití ozbrojené síly. Státy by se k použití síly měly uchýlit jako k poslední, ne první možnosti. Využití práva na sebeobranu by mělo být výjimečnou situací a výklad práva na sebeobranu by se neměl rozšiřovat, ale měl by zůstat co nejužší. Státům se nezakazuje využít práva na sebeobranu, když je jasné, že útočník se již chystá zaútočit, státy nemusejí čekat na to, až bude vypálena první kulka, ale je potřeba, aby zde byl alespoň zárodek budoucího útoku. Není možné využít práva na sebeobranu pouze na základě jakýchsi očekávání či strachu. Je potřeba prokázat, že druhá strana se již chystá k neodvratitelnému útoku.³⁶

Kritici preventivní sebeobranu reagují na argumenty zastánců tím, že kdyby došlo k rozšíření práva na sebeobranu, mohlo by to ohrozit mezinárodní mír více než útoky teroristických skupin, proti kterým je toto právo primárně namířeno. Pokud by právo na sebeobranu bylo postaveno na tom, že ozbrojenou sílu lze využít k zabránění subjektům v získání schopnosti zaútočit, mohlo by toto eskalovat v mnoho konfliktů. Arabské státy by mohly zaútočit na Izrael, který drží jaderné zbraně. Izrael by zase mohl zaútočit na Írán, který jaderné zbraně vyvíjí. Takto lze pokračovat v uvádění dalších a dalších příkladů, kde by mohlo k zneužití preventivní sebeobranu dojít.³⁷

Existují i názory, které říkají, že preventivní sebeobranu použít lze, ale pouze za velmi omezených podmínek. Státy by preventivní sebeobranu aplikovat mohly jenom za podmínky dodržení cílů a principů Charty OSN. Pokud chceme, aby Charta OSN byla stále relevantním a universálním dokumentem, je potřeba, aby byla do určité míry flexibilní a přizpůsobila se měnícímu se světu. To, že útok je bezprostředně hrozící, by mělo znamenat, že stát nemá možnost a čas pro jakékoli uvážení a použití jiných

³⁵ YOO, J. *Using Force*. The University of Chicago Law Review, Volume 71, Issue 3, 2004 [online].

³⁶ NIAZ, A. Shah., op. cit., s. 115.

³⁷ NIAZ, A. Shah., op. cit., s. 117.

prostředků obrany. Hrozba by však měla být dostatečně specifická a její existence by měla být vysoce pravděpodobná.³⁸

Jak již bylo avizováno na začátku této kapitoly, není zcela jasné, zda preventivní sebeobrana má oporu v platném právu či nikoli. Argumenty obou stran jsou relevantní. Pokud bychom požadovali po malém státu, aby čekal na to, až jeho soused ozbrojený jadernou zbraní a připravený k útoku tuto zbraň proti němu použije, tak nelze mluvit o existenci žádného práva. Na druhou stranu, pokud dovolíme státu použít ozbrojenou sílu pouze z důvodu, že by teoreticky někdy v budoucnu mohla být použita proti němu, ale jisté to vůbec není, otevřeli bychom tím Pandořinu skříňku a na existenci práva bychom rovněž mohli zapomenout. V přístupu k preventivní sebeobraně je potřeba být velmi opatrný. Odborná veřejnost rovněž argumentuje tím, že v podstatě není potřeba, aby právo na preventivní sebeobranu existovalo, jelikož všechny oblasti použití síly v sebeobraně jsou pokryty. Pokud máme již existující útok, použijeme klasické právo na sebeobranu. Pokud máme bezprostředně hrozící útok, kdy s jistotou skoro sto procentní jsme schopní říct, že k útoku dojde, využijeme institutu preemptivní sebeobranu. A v případě, že stát či nestátní subjekt svým jednáním ohrožuje mír, je možno tuto skutečnost nahlásit Radě bezpečnosti, která pak na základě čl. 39 Charty OSN přijme potřebná opatření k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.³⁹ Autorka této práce se spíše přiklání k odpůrcům preventivní sebeobranu. Použití ozbrojené síly by mělo být nejkrajnějším možným řešením jakýchkoliv problémů.

2.5. Právo na sebeobranu proti nestátním aktérům

Mezi nejpálčivější problémy 21. století patří použití síly nestátními aktéry. Technologický a vojenský pokrok výrazně zvýšil nebezpečnost těchto aktérů. Dnešní boj proti nestátním aktérům, teroristům, započal zejména po útoku na americké obchodní centrum 11. září 2001. Otázkou však je, jak s těmito nestátními aktéry bojovat, na základě čeho je možné použít sílu proti těmto subjektům?

Před útokem na newyorská dvojčata byly vojenské akce nestátních aktérů většinou přičítány konkrétnímu státu, proti němuž pak stát, jenž se stál obětí těchto útoků, aplikoval právo na sebeobranu. Po tomto útoku se však státy začaly dovolávat práva na sebeobranu přímo proti těmto nestátním aktérům. Mezi dva nejznámější případy použití

³⁸ NIAZ, A. Shah., op. cit., s. 117-119.

³⁹ NIAZ, A. Shah., op. cit., s. 119.

práva na sebeobranu lze uvést americké vojenské akce proti Al-Káidě a pak vojenské akce vedené Spojenými státy, Francií, Irákem, Velkou Británií a dalšími státy proti tzv. Islámskému státu.⁴⁰ Zůstává však stále nejasné, zda právo na sebeobranu proti nestátním aktérům má oporu v platném právu. Dilema, se kterým se zde setkáváme, je postavení dvou základních práv států proti sobě. Na jedné straně je jasné, že nemůžeme chtít po státech, jež se staly oběti teroristických útoků, aby žádným způsobem nezasáhly proti pachatelům těchto útoků či proti jejich pomocníkům. Na druhé straně zde však máme územní suverenitu státu, na jehož území se teroristické skupiny nacházejí.⁴¹

Státy a odborná veřejnost se alespoň částečně shodují na tom, že je potřeba, aby mezi státem, na jehož území má nestátní subjekt základnu, neboli hostitelským státem, a samotným nestátním aktérem byl určitý vztah. Afghánistán poskytoval útočiště Al-Káidě a v případě Islámského státu se státy dovolávaly toho, že Sýrie není schopná či ochotná⁴² se s Islámským státem na svém území sama vypořádat.

2.5.1. Definice nestátních aktérů

Nejprve je potřeba určit, kdo nebo co takový nestátní aktér je. Velmi ze široka lze nestátní aktéry, anglicky *non-state actors* neboli *NSAs*, definovat jako všechny subjekty v rámci mezinárodního společenství, jež nejsou státy. Tato definice vyplývá z čistě jazykového výkladu. Závěrečná zpráva Mezinárodní právní organizace z konference v Johannesburgu z roku 2016 definuje nestátní aktéry jako právně uznané a organizované subjekty, jež nejsou složeny, řízeny či kontrolovány státy či skupinou států a kteří vykonávají funkci na mezinárodní scéně, která má skutečný či potenciální vliv na mezinárodní právo.⁴³ Tato definice byla převzata ze Závěrečné zprávy Mezinárodní právní organizace z konference v Haagu z roku 2010⁴⁴.

⁴⁰ PADDEU, Frederica I. *Use of Force against Non-state Actors and the Circumstance Precluding Wrongfulness of Self-Defence*. Leiden Journal of International Law, Volume 30, Issue 1, 2017 [online]. s. 1-2.

⁴¹ RUYSS, Tom, VERHOEVEN, Sten. *Attacks by Private Actors and the Right of Self-Defence*. Journal of Conflict & Security Law, Volume 10, Issue 3, 2005 [online]. s. 310.

⁴² *Unwilling or unable*

⁴³ International law association. *Final report of International law association in Johannesburg conference* (2016). s. 4.

⁴⁴ International law association. *Final report of International law association in Hague conference* (2010).

Evropská komise v dokumentu, jež je součástí programu na podporu demokracie a lidských práv, zahrnuje pod pojem nestátních aktérů mimo jiné ozbrojené skupiny, zločinecké gangy, násilnické extrémisty a nadnárodní korporace.⁴⁵

Pojem nestátních aktérů je zmíněn v Dohodě o partnerství z Cotonou, kde je v článku 6 uvedeno, že nestátními aktéry jsou soukromý sektor, hospodářství a sociální partneři, včetně odborových organizací a občanská společnost ve všech svých podobách podle národních vlastností.⁴⁶

Rezoluce č. 1540 z roku 2004 přijatá Radou bezpečnosti používá pojem nestátních aktérů v souvislosti s negativním vlivem na společnost. V této rezoluci je uvedeno, že se státy mají vyhnout jakékoliv podpoře nestátních subjektů, kteří by se pokusili vyvinout, vyrobit či jakkoliv jinak získat a použít jaderné, chemické a biologické zbraně. Současně bylo státům doporučeno, aby v souladu se svou vnitřní legislativou přijaly opatření zakazující nestátním aktérům vyvinout, vyrobit či jinak získat a použít tyto zbraně hromadného ničení.⁴⁷

Jak je vidět z výše uvedeného, pojem nestátních aktérů je velmi široký a každý ho užívá pro jiné subjekty. Společné však mají to, že za nestátní aktéry považují subjekty nezávislé na státech a s určitým vlivem na mezinárodní dění.

V této práci je pojem nestátních aktérů, nestátních subjektů, používán zejména pro ozbrojené skupiny. Tyto pojmy jsou navzájem zaměňovány.

2.5.2. Ozbrojený útok přičitatelný nestátnímu aktéru

K využití práva na sebeobranu, je třeba, aby stát, jež se tohoto práva dovolává, byl obětí ozbrojeného útoku.

Po dlouhou dobu bylo bráno, že ozbrojený útok může být proveden jedním státem proti jinému. Pokud se však podíváme na znění článku 51 Charty OSN, nenajdeme v něm nic, co by nasvědčovalo tomu, že útok může být proveden pouze a výhradně státem. Článek 51 mluví o „*ozbrojeném útoku na některého člena Organizace spojených národů*“, ale už nemluví o tom, kdo se tohoto ozbrojeného útoku měl dopustit. Je bez pochyb, že

⁴⁵ *Annex 2 of the Commission Implementing Decision on the Multi-Annual Action programme 2018-2020 for the European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) to be financed from general budget of the Union.* s. 4.

⁴⁶ Dohoda o partnerství mezi africkými, karibskými a tichomořskými státy na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé, podepsaná v Cotonou dne 23. června 2000.

⁴⁷ UN Doc. S/RES/1540. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 4956. zasedání dne 28. dubna 2004. s. 2-3.

v době vytváření Charty OSN bylo ozbrojeným útokem myšleno především překročení hranic armády jednoho státu na území jiného státu. Nicméně již v Rezoluci 241 z roku 1967 mluvila Rada bezpečnosti o svém znepokojení nad ozbrojenými útoky spáchanými na území Demokratické republiky Kongo cizími žoldněři. Současně v rezoluci byla Rada bezpečnosti znepokojená, že Portugalsko dovolilo, aby tyto žoldněři měli svou základnu na území Angoly, jež byla v té době pod portugalskou administrativou. Rada bezpečnosti přisoudila ozbrojené útoky žoldněřům, tj. nestátnímu subjektu, a pouze pokárala Portugalsko za to, že dovolilo, aby z jeho území byly tyto útoky vedeny, nepřisoudila však tyto útoky Portugalsku.⁴⁸ Odpovědným za ozbrojené útoky byl tedy nestátní aktér.

Velký zlom pak přišel po 11. září 2001. Radou bezpečnosti byly v září 2001 přijaty dvě rezoluce, jež mluvily o právu na individuální a kolektivní sebeobranu proti pachatelům těchto teroristických útoků. Rezoluce 1368 apelovala na státy, aby společně přivedly ke spravedlnosti pachatele a organizátory teroristických útoků a přijaly všechny kroky potřebné k adekvátní odpovědi na teroristické útoky a boji proti všem formám terorismu.⁴⁹ Druhá rezoluce 1373 vyzývala státy k zamezení a potlačení všech teroristických činů, a to za použití nezbytných kroků.⁵⁰ Nezbytné kroky v sobě často obsahují i použití síly. Tyto rezoluce podporují názor, že ozbrojený útok může být spáchán jak státy, tak nestátními subjekty, i když v době, kdy byla přijímána první rezoluce panovala nejistota ohledně toho, zda do útoku není zapojen nějaký stát.

Po tomto výkladu vyvstává druhá otázka, a to, jak závažný musí být teroristický čin, aby byl považován za ozbrojený útok? Je třeba, aby se jednalo o více takových činů, či stačí jeden? Na tyto otázky neexistuje jasná odpověď, každý případ je potřeba posuzovat samostatně. Například v případě Nikaragua soud uvedl, že právo na sebeobranu může být aplikováno i v reakci na vyslání ozbrojených skupin, nepravidelných jednotek či žoldněřů, kteří jednají jako ozbrojené síly proti jinému státu v takovém rozsahu, že toto jednání dosahuje závažnosti ozbrojeného útoku, jako kdyby ho spáchala regulérní armáda vysílajícího státu.⁵¹

Právo na sebeobranu by nemělo být použito proti teroristickým útokům, které nedosahují intenzity ozbrojeného útoku. Nemělo by být použito proti sporadickým a

⁴⁸ Rezoluce 241 přijatá Radou bezpečnosti na 1378. zasedání dne 15. listopadu 1967.

⁴⁹ UN Doc. S/RES/1368. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 4370. zasedání dne 12. září 2001.

⁵⁰ UN Doc. S/RES/1373. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 4385. zasedání dne 28. září 2001.

⁵¹ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, [1986] I.C.J. Rep. odst. 195.

menším útokům, jelikož samotné použití síly v rámci práva na sebeobranu by mohlo způsobit více škody než tyto menší útoky. I jeden teroristický čin však může být považován za ozbrojený útok a může vyvolat reakci v podobě práva na sebeobranu, jako tomu bylo v případě 11. září 2001.

Nejsou to pouze Spojené státy, které se setkávají s teroristickými činy na svém území. Paříž byla 13. listopadu 2015 místem, kde proběhla série teroristických útoků, při kterých zahynulo 130 osob. Po těchto útocích prohlásil François Alabrune, ředitel úseku právních záležitostí Ministerstva zahraničních věcí Francie, že útoky z listopadu 2015 provedeny Islámským státem dosáhly takové intenzity, že je lze považovat za ozbrojený útok proti Francii, a tím pádem se Francie dovolává svého práva na individuální sebeobranu dle čl. 51 Charty OSN. Do této doby byly vojenské akce Francie na území Sýrie a Iráku považovány za akce v rámci kolektivní sebeobrany.⁵²

2.5.3. Přičitatelnost útoku hostitelskému státu

Jednou z palčivých otázek v rámci aplikace práva na sebeobranu proti nestátním aktérům je, zda je potřeba, aby ozbrojený útok tohoto aktéra byl přičitatelný státu, který bude následně cílem výkonu práva na sebeobranu. A pokud ano, tak za jakých podmínek bude útok státu přičítán.

V této oblasti se můžeme setkat se třemi pohledy. Prvním je test přičitatelnosti definovaný v rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora v případě Nikaragua, kdy MSD stanovil, že stát musí mít efektivní kontrolu⁵³ nad subjekty, jež se útoku dopustily. Druhý názor říká, že není potřeba, aby útok byl jakýmkoliv způsobem přičitatelný státu. Právo na sebeobranu by v takovém případě mohlo být použito bez toho, aniž by stát byl za ozbrojené útoky jakkoliv odpovědný. Třetí pohled je takový, že je potřeba, aby útok byl přičitatelný státu, ale hranice přičitatelnosti již nejsou tak vysoko jako u případu Nikaragua. Není potřeba mít efektivní kontrolu nad nestátními subjekty, stačí, pokud jim stát poskytuje útočiště či je jinak podporuje.⁵⁴

2.5.3.1. Rozhodovací praxe Mezinárodního soudního dvora

⁵² MÜLLERSON, Rein. *Self-defence against Armed Attacks by Non-State Actors*. Chinese Journal of International Law, Volume 18, Issue 4, 2019 [online]. s. 755.

⁵³ *Effective control*

⁵⁴ BRENT, Michael. *Responding to Attacks by Non-State Actors: The Attribution Requirement of Self-Defence*. Australian International Law Journal, Volume 16, 2009 [online]. s. 136.

Nejlépe lze na otázku přičitatelnosti odpovědět prozkoumáním rozhodovací praxe MSD a následně praxe států v této oblasti. Začátek této problematiky nalzáme v rozhodnutí *Nikaragua v. USA* z roku 1986. Tímto rozhodnutím soud stanovil základní principy práva na sebeobranu, a hlavně určil vztah, jenž by měl existovat mezi nestátním aktérem a státem k tomu, aby útok tohoto aktéra byl státu přičítán.

Nikaragua vznesla proti USA obvinění, že proti ní používají násilí a porušují její suverenitu. Současně uvedla, že USA podporují *contras*⁵⁵, kteří bojují proti vládě Nikaragui. USA se bránily výkonem kolektivní sebeobrany El Salvadoru proti Nikaragui, jelikož Nikaragua poskytovala zbraně skupinám operujícím na území El Salvadoru. Soud argumentaci USA odmítl s tím, že poskytování zbraní rebelům nepředstavuje ozbrojený útok, a tím pádem nemůže být právo na sebeobranu aplikováno.⁵⁶ Současně soud odmítl tvrzení Nikaragui, že za akce *contras* jsou odpovědny USA. Soud se zabýval otázkou, zda *contras* mohou být posuzováni jako státní orgán USA, na základě čehož by jejich akce byly USA přičitatelné. MSD uvedl, že aby Spojené státy byly odpovědné za akce *contras*, musely by mít efektivní kontrolu nad těmito skupinami.⁵⁷ Vyžadovalo by to prokázání kompletní závislosti těchto skupin na USA a současně naprostou kontrolu ze strany USA nad nimi. Soud ve svém rozhodnutí uvedl, že za akce *contras* USA odpovědny nejsou, jsou však odpovědny za své akce přímo proti Nikaragui a za své chování ve vztahu k akcím *contras*.⁵⁸

V roce 2003 požádalo Valné shromáždění OSN Mezinárodní soudní dvůr o poskytnutí posudku, zda je zeď budovaná Izraelem na Okupovaném území Palestiny legální podle mezinárodního práva či nikoli. V rámci šetření Izrael na svou obhajobu prohlásil, že využívá práva na sebeobranu proti ozbrojeným útokům teroristů. Izrael rovněž argumentoval rezolucemi vydanými Radou bezpečnosti bezprostředně po 11. září 2001, které mluvily o právu na sebeobranu ve vztahu k mezinárodnímu terorismu.⁵⁹ MSD však argumentaci Izraele odmítl s tím, že právo na sebeobranu lze aplikovat proti státu.

⁵⁵ *Contras* je dobové označení pro různé pravicové povstalecké skupiny, které bojovaly proti levicové nikaragujské Sandinovské frontě národního osvobození.

⁵⁶ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, [1986] I.C.J. Rep. odst. 195.

⁵⁷ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, [1986] I.C.J. Rep. odst. 115.

⁵⁸ *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, [1986] I.C.J. Rep. odst. 116.

⁵⁹ *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*, [2005] I.C.J. Rep. odst. 138.

Většina soudců byla toho názoru, že je potřeba prokázat přičitatelnost útoku státu, vůči kterému je sebeobrana využita. Nicméně ne všichni soudci s tímto výkladem souhlasili. Soudkyně Higgins byla toho názoru, že právo na sebeobranu může být aplikováno i v případě, kdy ozbrojený útok není státu přičitatelný, tzn. může být použito na území jiného státu i v případě absence přičitatelnosti. Tímto vyjádřila značnou změnu oproti požadavku efektivní kontroly z případu Nikaragua.⁶⁰ Podobného názoru byly i další dva disentující soudci, soudce Buergenthal a soudce Kooijmans.

V případě *Demokratická republika Kongo vs. Uganda* z roku 2005 Demokratická republika Kongo (DRK) obvinila Ugandu z toho, že se dopustila ozbrojené agrese a podpory rebelů, kteří chtěli destabilizovat DRK. Uganda argumentovala tím, že se jednalo o akce v rámci sebeobrany proti rebelům operujícím z území DRK. Tvrdila, že ozbrojený útok spáchaný nestátním aktérem, jenž je tolerován na území státu, je tomuto státu přičitatelný. DRK odpověděla, že pouhá tolerance ve světle případu Nicaragua je nedostačující k tomu, aby útok byl státu přičítán.⁶¹ Soud argumentaci Ugandy odmítl s tím, že za útoky není odpovědná DRK, jelikož Uganda neposkytla dostatečné důkazy o tom, že ozbrojené útoky byly spáchány skupinami jednajícími jménem DRK ve smyslu článku 3 písm. g) Definice agrese.⁶² Stejně jako v předchozích případech i zde byly odlišné názory několika soudců. Soudce Kateka například uvedl, že splnění testu přičitatelnosti dle Nikaragui není potřeba v případě, kdy stát není schopen zabránit nestátním aktérům, nacházejícím se na jeho území, v provádění ozbrojených útoků vůči jinému státu. Ve svém disentním stanovisku citoval princip obsažený v Deklaraci o přátelských vztazích a spolupráci a případ Korfský průliv,⁶³ kdy oba tyto dokumenty říkají, že státy jsou povinny zabránit tomu, aby bylo jejich území využíváno k útokům proti jiným státům.⁶⁴ Současně citoval komentář soudce Simmy k Chartě OSN, jenž říká, že v případě, že stát není schopen zabránit páčání teroristických činů ze svého území, a i když tyto činy nejsou státu přičítány, neznamená to, že by oběť těchto činů nemohla

⁶⁰ BRENT, M., op. cit., s. 141.

⁶¹ Separate opinion of Judge Kooijmans of Legal Consequences in the case Construction of the Wall in the Occupied Palestinian Territory. odst. 21.

⁶² Armed activities on the territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), [2005] I.C.J. Rep. odst. 146.

⁶³ The Corfu Channel Case (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania), [1949] I.C.J. Rep.

⁶⁴ Separate opinion of Judge ad hoc Kateka in the case Armed activities on the territory of the Congo. odst. 36

použít vojenskou sílu na území hostitelského státu vůči těmto pachatelům.⁶⁵ Soudce Simma se rovněž ve svém stanovisku přiklonil k názoru, že právo na sebeobranu může být vykonáno i v případě, že ozbrojené útoky nestátních aktérů nejsou přiřítelné státu, z jehož území jsou prováděny.⁶⁶

Jak vyplývá ze shora uvedeného, judikatura MSD je ve věci přiřítelnosti dosti konzistentní. Stále je vyžadována určitá míra zapojení hostitelského státu. I v této věci však nalézáme odlišná stanoviska některých soudců, která jsou vyjádřena v disentech.

2.5.3.2. Praxe států

Vedle rozhodovací praxe MSD hraje důležitou roli i praxe samotných států, jež by mohla tvořit podklad pro vznik obyčeje. Chování států k problematice přiřítelnosti rozdělíme na období do 11. září 2001 a na období po 11. září 2001.

Už před 11. září nalezneme několik příkladu, kdy stát, proti němuž byla použita ozbrojená síla, vstoupil na území jiného státu, aby se vypořádal s nestátním aktérem, jenž byl původcem tohoto útoku. V roce 1985 v reakci na zabití třech izraelských občanů zaútočil Izrael na sídlo Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) nacházející se na území Tuniska. Izrael tvrdil, že za zabití je odpovědná právě OOP, a dovolával se práva na sebeobranu s tím, že jeho akce na území Tuniska byly namířeny proti OOP a nikoliv proti Tunisku samotnému. Nicméně pro odůvodnění porušení územní suverenity Tuniska Izrael dodal, že Tunisko je za akce OOP částečně odpovědné, jelikož nezabránilo OOP, aby na jeho území tyto teroristické akce naplánovala.⁶⁷ Státy se k argumentaci Izraele postavily velmi negativně a uvedly, že i kdyby Tunisko poskytovalo útočiště OOP, tak nenese odpovědnost za jeho akce, a Izrael tudíž nemohl aplikovat právo na sebeobranu.⁶⁸

V roce 1993 zaútočily USA na Irák v reakci na údajnou přípravu vraždy bývalého amerického prezidenta George Bushe během jeho návštěvy v Kuvajtu. Příprava vraždy nebyla dílem nestátního aktéra, ale osob přímo řízených iráckým režimem. Akce USA měla širokou podporu mezi státy, a to včetně Spojeného království, Itálie, Německa či Francie.⁶⁹

⁶⁵ Separate opinion of Judge ad hoc Kateka in the case *Armed activities on the territory of the Congo*. odst. 37

⁶⁶ Separate opinion of judge Simma in the case *Armed activities on the territory of the Congo*. odst. 12.

⁶⁷ UN Doc. S/PV.2611. Zápis z 2611. jednání Rady bezpečnosti ze dne 2. října 1985. odst. 65-66

⁶⁸ UN Doc. S/PV.2611, Zápis z 2611. jednání Rady bezpečnosti ze dne 2. října 1985.

⁶⁹ STARSKI, Paulina. *US Air Strike Against the Iraqi Intelligence Headquarters – 1993*. Max Planck Institute for Comparative Public Law & International Law Research Paper No. 2017-15, 2017 [online]. s.507-508.

V reakci na bombové útoky na americké ambasády v Keni a Tanzanii v roce 1998 zaútočily USA na sídla Al-Káidy v Afghánistánu a farmaceutická pole v Súdánu, o kterých tvrdily, že jsou využívány k výrobě biologických zbraní. USA, stejně jako Izrael v roce 1985, tvrdily, že útočí pouze na teroristické skupiny, a ne na státy, na jejichž území se nacházejí. USA současně uvedly, že k sebeobraně se uchylují po tom, co se marně snažily přesvědčit vládu v Súdánu a režim v Afghánistánu k tomu, aby zastavily teroristickou činnost a spolupráci s organizací Bin Ládina.⁷⁰ Americké akce byly podpořeny mnoha státy.

Praxe státu v osmdesátých a devadesátých letech byla tedy taková, že právo na sebeobranu lze využít proti nestátním aktérům za podmínky uvedení nějaké formy odpovědnosti státu, na jehož území se tyto organizace nacházejí. Jaký zvrat pak přineslo 11. září?

Jednou z nejznámějších vojenských akcí státu, ospravedlnovanou právem na sebeobranu, byla bezesporu odpověď USA na teroristické útoky z 11. září 2001. Mezi státy byla poměrná shoda na tom, že záříjový útok lze považovat za ozbrojený útok. Důležitější však bylo, že odvetné akce v Afghánistánu byly státy rovněž vnímány vesměs pozitivně. Evropská komise svolala 21. září 2001 mimořádné zasedání, na kterém přijala závěr, že členské státy pomohou USA s vojenskou odpovědí na provedené útoky a že tato odpověď může být provedena přímo proti státům, jež napomáhají, podporují či poskytují útočiště teroristům.⁷¹ Americkou odvetu podpořila Kanada, Francie, Německo, Itálie, Čína ale i několik arabských států jako Egypt, Jordánsko či Pákistán.⁷² Kritikem těchto akcí byla např. Sýrie a Irák.

K lepšímu zhodnocení celé situace je důležité si ujasnit, jaký vztah byl mezi hostitelským státem a nestátním aktérem, tzn. mezi Afghánistánem, jemuž v té době vládl Talibán, a Al-Káidou a Usámou bin Ládinem. Usáma bin Ládín a Al-Káida měli velmi blízký vztah s Talibánem. Bin Ládín dodával Talibánu zbraně a vojáky a Al-Káida pomohla zabít hlavního odpůrce Talibánu. Na oplátku jim poskytl Talibán na svém území, tedy na území Afghánistánu, útočiště a prostor⁷³ pro přípravu akcí.⁷⁴ Z praxe států

⁷⁰ SHCANZER, Jonathan. *Pariah State: Examining Sudan's Support for Terrorism*. Foundation for Defense of Democracies [online]. 5. července 2020. [cit. 2. 7. 2020].

⁷¹ EU Doc. SN 140/1. *Conclusion and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001*. s. 1.

⁷² BRENT, M. opt. cit. s. 149.

⁷³ *Safe haven*

⁷⁴ BRENT, M. opt. cit. s. 151.

kolem 11. září lze dovodit, že již státy nebyla vyžadována skutečná kontrola nestátního subjektu k tomu, aby jeho jednání bylo státu přičítáno, ale stačilo pouze, že stát tento subjekt podporuje a spolupracuje s ním.

Co se týká následné praxe, v roce 2008 Kolumbie vstoupila na území Ekvádoru s cílem zabít velitele jednotek FARC,⁷⁵ jež bojovaly proti kolumbijské vládě. Kolumbie svůj vpád ospravedlňovala tím, že Ekvádor není ochoten proti jednotkám FARC zakročit. Regionální státy jednání Kolumbie odsoudily s tím, že porušila územní suverenitu Ekvádoru. Ozbrojené útoky nestátních aktérů nebyly státu přičítány, pokud je na svém území pouze toleroval či nebyl ochoten se s nimi vypořádat.

Jako další lze uvést akce USA na území Pákistánu, jež měly za cíl zneškodnit nestátní aktéry, kteří z území Pákistánu útočili na americké vojáky v Afghánistánu a Iráku. Bushova administrativa se k tomu postavila jasně, a to tak, že pokud stát není schopen nebo ochoten zabránit tomu, aby jeho území bylo použito nestátními aktéry k provádění ozbrojených útoků proti USA, mohou USA vkročit na území tohoto státu a samy se bránit. Podobně se během volební debaty v roce 2008 vyjádřil Barack Obama, když řekl, že pokud USA mají Usámu bin Ládina na dohled a Pákistán není schopen či ochoten ho „sejmout“, tak by to USA měly provést samy. V následujícím období bylo neschopností či neochotou Pákistánu vypořádat se s útoky proti USA vedenými z jeho území ospravedlňováno porušování územní suverenity Pákistánu a akce vedené na jeho území.⁷⁶ Podobným způsobem byly rovněž v roce 2008 vedeny a ospravedlňovány akce USA na území Sýrie proti teroristickým skupinám útočícím na americké jednotky v Iráku. Znovu zde byl předložen argument neochoty a neschopnosti. Nicméně tyto akce byly odsouzeny mnoha státy, mezi nimiž byly Rusko, Čína, Francie, Španělsko, Egypt a další.⁷⁷

Praxe států tedy ukazuje, že mezinárodní společenství vyžaduje alespoň nějakou míru přičitatelnosti ozbrojených útoků nestátních aktérů státům, jejichž suverenita následně bude porušena z důvodu sebeobrany. Praxe států není zcela jednotná a souvislá a nalézáme v ní jasnou změnu. V osmdesátých a devadesátých letech byl svět dosti kritický vůči akcím států, kdy nebyla prokázána přímá kontrola států nad nestátními

⁷⁵ Jedná se o kolumbijskou ultralevicovou povstaleckou organizaci s názvem Revoluční ozbrojené síly Kolumbie, která vede guerillovou válku proti kolumbijské vládě. USA a EU ji označují za teroristickou organizaci.

⁷⁶ BRENT, M. opt. cit. s. 152-153.

⁷⁷ BRENT, M. opt. cit. s. 153.

aktéry. Určitý zlom přišel po 11. září, kdy akce USA proti Al-Káidě měly celosvětovou podporu. Nicméně je nutné dodat, že mezi Talibanem v Afghánistánu a Al-Káidou byl určitý přátelský vztah, což znamená, že určitá míra přičitatelnosti je stále vyžadována. Není tomu tak, že by právo na sebeobranu v případě absence přičitatelnosti státu bylo tolerováno, spíše v průběhu let klesla hranice přičitatelnosti z efektivní kontroly, jak byla definována rozhodnutím Nikaragua, na jakousi míru tolerance či spíše neschopnosti či neochotou státu se s nestátními aktéry vypořádat.

2.5.4. Bethlehemovy principy sebeobrany proti nestátním aktérům

Navzdory výše uvedeným základním požadavkům použití práva na sebeobranu proti nestátním aktérům, jako je ozbrojený útok a přičitatelnost, se stále odborná veřejnost zcela neshodla na přesných podmínkách použití tohoto práva. Svou trošku přidal do debaty i Daniel Bethlehem, který v roce 2012 vydal článek s názvem „Principy vztahující se k právu na sebeobranu státu proti bezprostředně hrozícímu či již započatému ozbrojenému útoku nestátních aktérů.“⁷⁸ Předtím než Bethlehem ve svém komentáři představí svých 16 principů, zabývá se otázkou nejednotnosti názorů a přístupu k právu na sebeobranu proti nestátním aktérům. Principy aplikuje na bezprostředně hrozící a již trvající ozbrojený útok. Připouští, že v dnešní době je státům uznáno právo na sebeobranu proti útokům nestátních aktérů, nicméně stále neexistují jasně dané parametry, na jejichž základě by bylo možné toto právo uplatnit. Z toho důvodu předkládá k diskusi svých 16 parametrů či principů.⁷⁹

Prvním principem, který Bethlehem uvádí, je právo státu na sebeobranu proti nestátním aktérům v případě bezprostředně hrozícího či již trvajícího ozbrojeného útoku. Ozbrojené akce v rámci sebeobrany by měly být použity jako poslední možná varianta. Musí být limitovány nutností a proporcionalitou. Za ozbrojený útok může být považován jak izolovaný útok, tak série útoků.

Bethlehem následně mluví o útocích, jež mohou tvořit propojené systémy, které v sobě zahrnují ne jenom samotné útoky, ale i jejich plánování či poskytování zdrojů k jejich přípravě. Akce v rámci sebeobrany mohou být namířeny jak proti těm, kteří útok

⁷⁸ BETHLEHEM, Daniel. *Principles Relevant to the Scope of a State's Right of Self-Defense Against an Imminent or Actual Armed Attack by Nonstate Actors*. The American Journal of International Law, Volume 106, Issue 4, 2012 [online].

⁷⁹ BETHLEHEM, D. opt. cit. s. 774.

naplánovali a provedli, tak i proti těm, jenž poskytli zdroje k útoku a tím pádem jsou jeho přímou součástí.

V následujících bodech Bethlehem předkládá okolnosti, které je potřeba uvážit při stanovení, zda je útok bezprostředně hrozící. Mezi takové okolnosti řadí například charakter hrozby, pravděpodobnost útoku či případné škody, které by útok přinesl. Státy mají povinnost přijmout všechna potřebná opatření k tomu, aby zabránily využívání svého území k ozbrojeným akcím proti jiným státům.

Autor pak mluví o tom, že provádění ozbrojených akcí proti nestátním aktérům na území jiného státu je možné pouze se souhlasem tohoto státu. Existují nicméně situace, kdy takový souhlas nebude vyžadován. Prvním takovým případem je zmocnění Radou bezpečnosti na základě kapitoly VII Charty OSN. Autor současně uvádí, že souhlas nebude vyžadován ani v případě, kdy hostitelský stát s nestátním aktérem spolupracuje a není ochoten potlačit jeho ozbrojené akce. V takovém případě by bylo možné použít právo na sebeobranu i proti tomuto hostitelskému státu. Souhlasu nebude rovněž potřeba za situace, kdy stát není schopen potlačit akce nestátních aktérů. V takovém případě bude však potřeba prokázat, že vyžadování souhlasu by mohlo zmařit efektivitu akcí v rámci sebeobrany. Souhlas musí být dán legitimními zástupci státu. Na závěr Bethlehem uvádí, že principy jsou aplikovány, aniž by byla dotčena ustanovení Charty OSN, rezoluce Rady bezpečnosti či obyčejové právo.⁸⁰

Bethlehem předesílá, že tyto principy nejsou názorem konkrétního státu, nicméně vzešly z dlouhodobé diskuse s ministry zahraničí, obrany a vojenskými poradci majícími zkušenost v boji proti nestátním aktérům.⁸¹

Odborná veřejnost má k těmto principům určité výhrady a formulace některých principů vzbuzuje více otázek než odpovědí. Bethlehem se kupříkladu nezabývá otázkou intenzity útoku nestátního aktéra, jenž by mohl být definován jako ozbrojený útok aktivující právo na sebeobranu. „Principy mezinárodního práva ve věci použití síly státy v sebeobraně“ publikované v roce 2005 organizací Chatham House mluví o tom, že k aplikaci práva na sebeobranu proti nestátním aktérům musí být útok rozsáhlý a velkých rozměru.⁸² Bethlehem oproti tomu neuvádí, zda postačuje pouze série malých popíchnutí či je třeba akce mnohem větší intenzity. Současně vyvstává otázka, zda v případě vícero

⁸⁰ BETHLEHEM, D. opt. cit. s. 775-777.

⁸¹ BETHLEHEM, D. opt. cit. s. 773.

⁸² WILMSHURS, Elizabeth. *Principles of International Law on the Use of Force by States in Self-Defence*. Chatham House [online]. Říjen 2005. [cit. 19. 4. 2020]. s. 11.

útoku, je nutnost a proporcionalita útoků v rámci sebeobranu měřená vzhledem k poslednímu z těchto útoků či ke všem společně.⁸³ Bethlehem zcela mlčí o povinnosti států dodržet požadavky mezinárodního humanitárního práva či lidských práv.⁸⁴

I přes uvedené nedostatky, jež principy vykazují, stanovují základ pro následující odbornou diskusi, jež by mohla vést k určení základních pravidel aplikace práva na sebeobranu proti nestátním aktérům. Jak uvádí Ashley Deeks, některé principy sice jsou dosti neurčité a abstraktní, udávají nicméně správný směr, kterým by se měla diskuse v této oblasti ubírat.⁸⁵

3. Doktrína „unwilling or unable“

Obecně vzato mají státy povinnost zabránit využití svého území k akcím porušujícím práva ostatních států. Tato povinnost byla stanovena MSD již v roce 1949 v případě Korfského průlivu.⁸⁶ Stejně jako v minulosti, tak i v dnešní době, kdy je území států využíváno nestátními aktéry k ozbrojeným útokům vůči jiným státům, je tato povinnost velmi důležitá. Doktrína „unwilling or unable“ je obecně popsána jako právo státu, jenž je obětí ozbrojeného útoku, využít právo na sebeobranu na území jiného státu za situace, kdy tento stát je buď neschopen či neochoten se vypořádat s nestátním aktérem, který je původcem útoku a nachází se na území tohoto státu. Současně se tím obchází povinnost získat souhlas státu s vkročením na jeho území.⁸⁷

Neschopnost či neochota státu se vypořádat na svém území s nestátními aktéry je mimo jiné zmíněna v článku 6 principů Chatham House, který uvádí, že pokud má být právo na sebeobranu proti nestátním aktérům vykonáno na území jiného státu, musí být jasné, že tento stát je neschopen či neochoten se s těmito aktéry vypořádat sám, a současně je nezbytné použít sílu zvenčí ke zpacifikování nestátního aktéra a není možné získat

⁸³ WILMSHURST, Elizabeth, WOOD, Michael. *Self-Defense Against Nonstate Actors: Reflections on the “Bethlehem Principles”*. American Journal of International Law, Volume 107, Issue 2, 2013 [online].s. 394.

⁸⁴ Elizabeth Wilmshurst, and Michael Wood. opt. cit. s. 395.

⁸⁵ DEEKS, Ashley. *Readings: Daniel Bethlehem on Principles Governing Self-Defense Against Non-State Actors*. Lawfare [online]. 10. ledna 2013. [cit. 2. 7. 2020].

⁸⁶ The Corfu Channel Case (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania), [1949]. I.C.J. Merits. s. 22.

⁸⁷ WILLIAMS, Gareth. *Piercing the Shield of the Sovereignty: An Assessment of the Legal Status of the „Unwilling or Unable“ test*. University of New South Wales Law Journal [online]. Volume 36, Issue 2, 2013. s. 625.

souhlas hostitelského státu.⁸⁸ O neschopnosti či neochotě státu mluví i výše zmíněný Bethlehem ve svých principech 11 a 12.

3.1. Zrození doktríny

Doktrína „unwilling or unable“ vešla v obecnou známost zejména po 11. září 2001, k jejímu zrození však došlo mnohem dříve. Základní koncept, že stát může použít ozbrojenou sílu proti nepřátelským silám operujícím z území jiného, neznepřáteleného státu, kdy tento stát je neschopen či neochoten se s takovými silami na svém území vypořádat, sahá daleko do historie. Tento koncept můžeme datovat až k Emerichu de Vattelovi⁸⁹ a původně byl součástí práva neutrality, jež je upraveno Haagskou úmluvou z roku 1907. Neutrální stát má povinnost nedovolit znepřáteleným silám, aby bojovaly na jeho území. V případě, že neutrální stát není schopen či ochoten zabránit tomu, aby jeho území bylo využito znepřáteleným státem, může druhý stát na jeho území zakročit.⁹⁰ Tento koncept byl v devatenáctém a raném dvacátém století aplikován zejména mezi státy samotnými, kdy nepřátelskými silami operujícími na území neutrálního státu byla myšlena armáda jednoho ze znepřátelených států. Neznamená to však, že nemůže dojít k jeho aplikaci na nestátní aktéry.

Profesorka Ashley S. Deeks ve svém pojednání o doktríně „unwilling or unable“ rozebírá dobře známý případ lodě *Caroline* a jeho méně známou stránku. Jak již bylo zmíněno výše, případ lodě *Caroline* položil základy preemptivní sebeobraně, jednalo se však rovněž i o jeden z prvních případů použití doktríny „unwilling or unable“. Britská strana ve sporu tvrdila, že Spojené státy nebyly schopny či ochotny zabránit tomu, aby Kanadští rebelové provedli z jejich území útoky na Britskou Kanadu.⁹¹ S tímto tvrzením Spojené státy nesouhlasily. Nicméně pomineme-li hodnocení zákonnosti či nezákonnosti útoku, lze si všimnout, že k aplikaci doktríny na nestátní aktéry došlo mnohem dříve, než by se mohlo zdát.

V nedávné době došlo k podpoře doktríny i v rámci různých mezinárodních fór. Za zmínku stojí již výše uvedené principy publikované v roce 2006 Chatham House. Po

⁸⁸ WILMSHURS, E. opt. cit. s. 11.

⁸⁹ Emer de Vattel byl švýcarský právník žijící v 18. století a zabývající se mezinárodním právem. Jeho nejznámějším dílem je pojednání *Zákon národů*.

⁹⁰ DEEKS, A. op. cit. s. 499.

⁹¹ SOFAER, Abraham D. *On the Necessity of Pre-Emption*. *European Journal of International Law*, Vol. 14, Issue 2, 2003 [online]. s. 216-217.

dlouhých diskusích mezi akademiky a politiky byly v roce 2010 publikovány a předloženy nizozemskému ministru zahraničí a vládě principy obsaženy v dokumentu s názvem „*The Leiden Policy Recommendations on Counter-Terrorism and International Law*“. Tento soubor principů uvádí, že stát může za určitých okolností použít v rámci sebeobrany proti teroristické organizaci ozbrojenou sílu, a to na území jiného státu a bez jeho souhlasu v případě, kdy tento hostitelský stát není ochoten či schopen se s teroristickou organizací sám vypořádat.⁹²

Výše uvedené principy určitým způsobem popisují doktrínu „unwilling or unable“. Nicméně žádný z těchto dokumentů jasně nespecifikuje kritéria, za kterých by doktrína mohla být aplikována. V této oblasti se stále vedou diskuse, a to nejen o parametrech aplikace doktríny, ale i o její samotné legalitě.

3.2. Unwilling a/nebo unable

Stát, jenž se stal obětí útoku nestátního aktéra a tento útok byl veden z území třetího státu, by měl při aplikaci odvetné síly zhodnotit, v jakém stavu se tento třetí stát nachází. Pomocť by mu k tomu měl „unwilling or unable“ test. Tento test by měl ukázat, zda je stát ochoten či schopen zakročit vůči nestátnímu aktéru. Pokud stát není schopen ani ochoten zakročit, pak by se stát, jenž se stal obětí útoku, za dodržení požadavků přiměřenosti a včasnosti, mohl sám bránit a ozbrojenou sílu použít. Na druhou stranu, pokud je třetí stát schopen i ochoten se sám s nestátním aktérem vypořádat, neměl by stát doktrínu aplikovat a na jejím základě sílu použít.⁹³

Otázkou zůstává, zda je potřeba, aby stát byl jak neochoten, tak neschopen sám zakročit, či postačí pouze splnění jedné z těchto podmínek. Podíváme-li se na to, jak doktrínu nazývá odborná veřejnost, lze vyvodit, že postačí splnění pouze jedné z podmínek. Například Deeks a Williams mluví o doktríně jako o „unwilling or unable“. Stejně jako většina oficiálních dokumentů států aplikujících tuto doktrínu o ní mluví jako o „unwilling or unable“. Z mnoha těchto dokumentů můžeme zmínit dopis psaný Samanthou J. Power, stálou zástupkyní USA, adresovaný Radě bezpečnosti, kde informovala Radu bezpečnosti o úmyslu Spojených států zaútočit na tzv. Islámský stát.

⁹² SCHIJVER, Nico, VAN DER HERIK, Larissa. *Leiden Policy Recommendations on Counter-Terrorism and International Law*. Netherlands International Law Review Volume 57, Issue 3, 2010 [online]. princip č. 42.

⁹³ DEEKS, Ashley. 'Unwilling or Unable': Toward a Normative Framework for Extra-Territorial Self-Defense. Virginia Journal of International Law, Vol. 52, No. 3, 2012 [online]. s. 495.

V dopise Power uvádí, že státy mají právo použít právo na sebeobranu v případě, kdy stát, na jehož území se hrozba (Islámský stát) nachází, je „unwilling or unable“ se s touto hrozbou vypořádat.⁹⁴

Z čistě jazykového úhlu pohledu, slovo *unwilling* znamená, že někdo nechce či odmítá něco udělat⁹⁵, popř. že někdo není připravený či ochotný něco vykonat.⁹⁶ Hostitelský stát může být neochoten se s nestátním subjektem vypořádat z několika důvodů. Jedním z nich je určitá forma spolupráce s nestátním aktérem, kdy pro stát je výhodné, že se tento subjekt na jeho území nachází. Výhoda by mohla spočívat čistě v jakési formě finanční „podpory“ ze strany nestátního aktéra či propagaci centrální vlády mezi členy a příznivci nestátního aktéra. Důvodem neochoty by mohla být i pouhá ignorance skutečnosti, že se nestátní subjekt na území hostitelského státu nachází. Stát by sice s nestátním subjektem žádným způsobem nespolečně pracoval, ale bylo by mu jaksí jedno, že je tento subjekt na jeho území a neměl by žádný zájem se s ním vypořádat.

Slovo *unable* pak znamená, že někdo není schopen něco vykonat z důvodu nedostatku schopností, prostředků či možností.⁹⁷ Takovým nedostatkem je zejména nedostatek vojenských kapacit, vojenských možností hostitelského státu. Některé nestátní subjekty, jako je Al-Káida či Islámský stát, mají či měly velmi moderní vojenský arzenál a zkušené bojovníky. Pokud by se takovýto subjekt nacházel ve státě se slabou armádou, bylo by to, i přes veškerou vůli státu se s tímto subjektem vypořádat, skoro nemožné.

Je to pak napadený stát samotný, který bude rozhodovat, zda je druhý stát schopen či ochoten se s nestátním aktérem sám vypořádat. V případě použití práva na sebeobranu předpokládáme, že stát, jenž je obětí útoku, se musí bránit okamžitě, tzn. bez čekání na rozhodnutí Rady bezpečnosti. Pokud je tedy pro stát nutné neprodleně použít sílu, je to tedy on, kdo bude vyhodnocovat situaci ve státě, z jehož území byl útok proveden. Stát není ve svém rozhodování zcela osamocen. Určitým způsobem jeho rozhodování ovlivní i hostitelský stát, a to včasným poskytnutím potřebných informací či tím, že se sám pokusí nestátního aktéra zneškodnit. Stejně tak rozhodování státu bude ovlivněno již dřívějšími rozhodnutími Rady bezpečnosti hodnotícími případnou protiprávnost podobných útoků.

⁹⁴ UN Doc. S/2014/695. Dopis z 23. září 2014 od Stálého zástupce USA u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi.

⁹⁵ Macmillan Dictionary. Dostupné z: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/unwilling>

⁹⁶ Oxford Dictionary. Dostupné z: <https://www.lexico.com/definition/unwilling>

⁹⁷ Oxford Dictionary. Dostupné z: <https://www.lexico.com/definition/unable>

I když tedy stát bude mít tyto pomocné ukazatele, konečné rozhodnutí bude ve výsledku záviset pouze na něm.⁹⁸ Ke správnému zhodnocení situace by mohly státu sloužit níže uvedená vodítka zformulována Ashley Deeks.

3.3. Unwilling or unable test

V současné době nejsou jasně dány a mezinárodním společenstvím definovány parametry, pomocí kterých by státy mohly určit, zda jiný stát je schopen či ochoten se s nestátním subjektem sám vypořádat a na základě tohoto zhodnocení následně aplikovat doktrínu a použít ozbrojenou sílu.

Jedním z těch, kdo se pokusil sestavit určitý návod na zodpovězení otázky o schopnosti a ochotě států zakročit proti nestátnímu aktéru, je již výše zmíněná Ashley S. Deeks. Deeks považuje stanovení jasných parametrů pro použití doktríny za důležité z několika důvodů. Jedním z jejích argumentů pro jasné stanovení parametrů testu je to, že pokud by tyto parametry existovaly a státy by se jimi řídily, mohlo by dojít ke snížení případů použití ozbrojené síly. Pokud by tyto parametry byly jasně stanoveny, nemohl by stát, jenž se stal obětí útoku, „zneužít“ nejasnosti a mezer v testu a tím ospravedlňovat své ozbrojené akce. Jinými slovy, pokud by test byl dobře a jasně nadefinován, bylo by těžší pro státy odůvodnit své vojenské intervence a mohlo by to vést k opatrnějšímu použití síly.⁹⁹ Deeks současně uvádí, že parametry testu musí být stanoveny velmi opatrně. Je potřeba stanovit takové parametry, které by nebyly nakloněny jedné či druhé straně. Je potřeba najít kompromis mezi tím, aby státu, na jehož území se nestátní subjekt nachází, byl poskytnut dostatečný prostor k vyřešení problému jím samým a zároveň tím, aby se stát, jenž se stal obětí útoku, mohl efektivně bránit. Důležitá je výměna informací mezi těmito státy. Pokud totiž budou státu, který je obětí útoku, poskytnuty úplné a správné informace týkající se nejen samotného nestátního subjektu, ale i vojenských a strategických schopností hostitelského státu, může se budoucí útočící stát o svém útoku lépe rozhodnout.¹⁰⁰

Dle Deeks by měl stát zvážit při hodnocení schopnosti a ochoty hostitelského státu následující kroky a skutečnosti.

⁹⁸ DEEKS, A. op. cit. s. 496.

⁹⁹ DEEKS, A. op. cit. s. 506-508.

¹⁰⁰ DEEKS, A. op. cit. s. 508-514.

- **Snaha o předchozí souhlas či spolupráci**

Dříve než se stát, jenž se stal obětí útoku nestátního subjektu, pokusí tento subjekt sám zneškodnit, měl by se pokusit získat souhlas hostitelského státu s takovou akcí. Pokud by hostitelský stát odmítl dát souhlas s použitím ozbrojené síly na jeho území, měl by se stát, který chce tuto sílu použít, pokusit domluvit na určité formě spolupráce v této oblasti.

Důvodů pro tento přístup je hned několik. Za prvé, oboustrannou spoluprací nedojde k narušení územní suverenity hostitelského státu, jelikož druhý stát jedná s jeho souhlasem a vědomím. Zadruhé, spolupracující státy budou mít lepší a aktuálnější informace o svém cíli, než kdyby každý stát postupoval samostatně. Zatřetí, je zde mnohem menší šance, že dojde k použití ozbrojené síly mezi státy samotnými. Nutné je také zmínit, že v případě spolupráce je mnohem menší pravděpodobnost, že by stát, jenž operuje na území hostitelského státu, byl následně podroben velké mezinárodní kritice.¹⁰¹

- **Povaha hrozby nestátního aktéra**

Ke správnému zhodnocení celé situace a vyhodnocení toho, zda hostitelský stát je schopen či ochoten, je bezesporu nutné posoudit povahu útoku a hrozby nestátního subjektu. Relevantními faktory, které by měly být vzaty v úvahu, jsou geografická působnost subjektu, intenzita jeho aktivit, důmyslnost a propracovanost předešlých aktivit a aktivit, které by mohly být v budoucnu provedeny, počet aktérů působících v dané oblasti a jejich zařazení v rámci organizace a v neposlední řadě hrozba budoucího útoku. Čím více je aktérů v oblasti, čím vyšší je jejich zařazení v rámci organizace a čím sofistikovanější jsou útoky, tím těžší bude pro hostitelský stát se v plném rozsahu s nestátním aktérem vypořádat.¹⁰² Jinými slovy, tím spíše může stát, jenž se stál obětí útoku takové organizace, dojít k závěru, že hostitelský stát není schopen se s nestátním aktérem sám vypořádat.

¹⁰¹ DEEKS, A. op. cit. s. 519-521.

¹⁰² DEEKS, A. op. cit. s. 521.

- **Žádost o podniknutí kroků k zastavení hrozby a poskytnutí přiměřené doby k jejich realizaci**

Za předpokladu, že hostitelský stát odmítl dát souhlas k použití ozbrojené síly a odmítl spolupráci s napadeným státem, nejjednodušší možností, jak zjistit, zda hostitelský stát je schopen či ochoten potlačit hrozbu nestátního aktéra, je ho o to požádat a nechat mu adekvátní čas k akci. Napadený stát může požádat o zadržení těchto aktérů, jejich vyhoštění z území hostitelského státu a předání napadenému státu či o použití ozbrojené síly vůči těmto subjektům. Tímto krokem se napadený stát ujistí o tom, že hostitelský stát si je vědom problému, a v případě, že nedojde k žádné reakci, může napadený stát snáze vyhodnotit, že hostitelský stát není ochoten podniknout kroky proti nestátnímu aktéru. Současně to dává napadenému státu možnost sdílet jemu známé informace o nestátním aktéru a tím pomoci hostitelskému státu aktéra zneškodnit.¹⁰³

V některých případech se však může stát, že taková žádost by byla zcela zjevně zbytečná či by dokonce ohrozila bezpečnost napadeného státu a úspěšnost jeho akce. V situaci, kdy existuje pravděpodobnost hraničící s jistotou, že hostitelský stát tajně spolupracuje či jinak podporuje nestátní subjekt, bylo by velmi nerozumné požadovat po napadeném státu, aby sdílel jakékoliv informace s hostitelským státem. Mohlo by dojít k tomu, že hostitelský stát varuje nestátní subjekt o chystané akci a tím dojde k její zmaření.¹⁰⁴ Tímto argumentovaly Spojené státy americké, když nepožádaly o asistenci Pákistán při zadržení a zabití bin Ládina. Spojené státy nedůvěřovaly pákistánským zpravodajským službám.¹⁰⁵

I v situaci, kdy se napadený stát domnívá, že hostitelský stát spolupracuje s nestátním aktérem, měl by se pokusit, až na výjimečné situace uvedené v předchozím odstavci, ve kterých by došlo ke zjevnému ohrožení jeho bezpečnosti, na tento stát obrátit se žádostí o podniknutí kroků vedoucích ke zneškodnění hrozby. Současně by měl napadený stát poskytnout hostitelskému státu přiměřený čas k provedení akcí.¹⁰⁶ Co je přiměřeným časem se bude lišit situaci od situace a dle bezprostřednosti hrozby.

¹⁰³ DEEKS, A. op. cit. s. 521-522.

¹⁰⁴ DEEKS, A. op. cit. s. 523.

¹⁰⁵ ENTOUS, Adam, BARNES, Julian E. a ROSENBERG, Matthew. *Signs Point to Pakistan Link*. The Wall Street Journal [online]. 4. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704322804576303553679080310>

¹⁰⁶ DEEKS, A. op. cit. s. 525.

- **Dostatečné posouzení kontroly území a vojenské kapacity hostitelského státu**

Není zcela výjimečnou situací, že stát nemá zcela či vůbec pod kontrolou určitou část svého území. The Fund for Peace, americká nezisková organizace, každoročně vydává seznam států seřazených dle jejich křehkostí, která je hodnocená pomocí ekonomických, politických a sociálních faktorů. O státech umístěných na předních příčkách, jako jsou Jemen, Somálsko či Sýrie, lze říci, že jsou velmi nestabilní a svá území nemusí mít plně pod kontrolou.¹⁰⁷ Není pravděpodobné, že by takový stát, v případě potřeby, byl schopen se s nestátním subjektem operujícím na jeho území sám vypořádat. V roce 1996 se Turecko opakovaně dovolávalo toho, že Irák nemá dostatečnou kontrolu nad svou severní částí, kde operovala organizace PKK bojující za vytvoření samostatného kurdského státu. Tímto Turecko obhajovalo použití síly proti PKK.¹⁰⁸

S kontrolou území souvisí i vojenská schopnost státu se s nestátním subjektem vypořádat. Není zcela neobvyklou situací, že stát nemá kontrolu nad svým územím z důvodu nedostatku vojenské kapacity.¹⁰⁹ Příkladem takové situace může být použití síly USA na území Kambodži v roce 1970. Kambodžská armáda nebyla schopna sama podniknout kroky proti Severnímu Vietnamu a Vietcongu.¹¹⁰

Pomocí tohoto ukazatele může posoudit napadený stát schopnost hostitelského státu se s nestátním subjektem sám vypořádat. Je třeba však vzít v úvahu i snahy a pokroky hostitelského státu v této oblasti. Rusko bylo odsuzováno za to, že v roce 2002 použilo ozbrojenou sílu na území Gruzie a zcela ignorovalo ochotu Gruzie a její zlepšující se vojenské schopnosti se se situací v údolí Pankisi vypořádat.¹¹¹

- **Navrhované prostředky k potlačení hrozby**

Stát, jenž se stal terčem útoku nestátního subjektu, by měl při posouzení schopnosti a ochoty hostitelského státu vzít v úvahu i prostředky, které hostitelský stát

¹⁰⁷ The Fund for Peace. *Fragile States Intex*. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné z: <https://fragilestatesindex.org/data/>

¹⁰⁸ UN Doc. S/1996/836. Dopis z 8. 10. 1996 od Stálého zástupce Turecka u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti. *Také* UN Doc. S/1996/479. Dopis z 2. 7. 1996 od tureckého ministra zahraničních věcí adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹⁰⁹ DEEKS, A. op. cit. s. 525.

¹¹⁰ GUIDEN, Timothy Alan. *Defending America's Cambodian Incursion* [online]. prosinec 1993. [cit. 12. 5. 2020]. s. 28.

¹¹¹ DEEKS, A. op. cit. s. 528-529.

sám nabízí ke zneškodnění nestátního aktéra. Účinnost nabízených kroků je třeba posoudit z pozice tzv. rozumného státu. Co by takový rozumný stát považoval za dostatečné k dosažení cílů napadeného státu. Pohled na tyto kroky se může samozřejmě mezi státy lišit. Rozumný stát by neměl jednat zbrkle, měl by nabízené kroky dobře vyhodnotit a měl by vzít v úvahu i to, že i v případě sebelepší armády nemusí být zcela možné zneškodnit nestátní subjekt na sto procent.¹¹² Vyhodnocení nabízených kroků je plně v rukou napadeného státu. Nicméně pokud mezinárodní společenství bude považovat navrhované kroky za zcela dostačující k potlačení hrozby, je dost nepravděpodobné, že by na případné použití ozbrojené síly napadeným státem bylo pohlíženo jako na legální.¹¹³

- **Předchozí interakce s hostitelským státem**

Posledním faktorem, který by měl být napadeným státem vzat v úvahu, je předchozí interakce s hostitelským státem ve věci útočícího nestátního aktéra. Je třeba, aby napadený stát zhodnotil, jakým způsobem hostitelský stát dříve odpovídal na žádosti o potlačení a zneškodnění nestátního aktéra. Americký prezident Clinton při obhajobě raketových útoku na Al-Káidu na území Súdánu a Afghánistánů uváděl, že jak Afghánistán, tak Súdán byli několikrát během let varováni, aby přestali podporovat a poskytovat útočiště těmto teroristickým skupinám.¹¹⁴

Pokud je to poprvé, co jsou útoky vedeny z území hostitelského státu, je třeba být velmi opatrný při hodnocení schopnosti či ochoty tohoto státu. I v případě, že hostitelský stát nijak nereagoval na dřívější žádosti, bylo by lepší, aby napadený stát znovu požádal hostitelský stát o podniknutí kroků vůči nestátnímu subjektu. K hodnocení předchozí interakce nemusí dojít v situaci, kdy se poměry v hostitelském státě výrazně změnily, např. došlo ke změně režimu či k razantnímu zlepšení vojenských schopností státu.¹¹⁵

Shrnutí

Každý z výše uvedených faktorů slouží určitému cíli. Požadavek předchozího souhlasu či vzájemné spolupráce mezi státy by mohl snížit počet případů, kdy byla ozbrojená síla použita jednostranně. Správné posouzení míry kontroly hostitelského státu

¹¹² DEEKS, A. op. cit. s. 530.

¹¹³ DEEKS, A. op. cit. s. 531.

¹¹⁴ MURPHY, Sean D. *The Doctrine of Preemptive Self-Defense*. Villanova Law Review, Volume 50, Issue 3, 2005 [online]. s. 162.

¹¹⁵ DEEKS, A. op. cit. s. 531.

nad určitým územím by mělo posloužit ke zvýšení legality použití síly. Pomocí ostatních faktorů by měl napadený stát získat lepší a ucelenější informace, jak o schopnosti a ochotě hostitelského státu, tak o nestátním subjektu samotném. Na základě těchto informací by napadený stát mohl lépe zhodnotit nastalou situaci a stejně tak by se následně ostatní státy mohly k použití síly kvalifikovaněji vyjádřit.

Tyto faktory a test samotný neřeší všechny možné situace. Jedná se spíše o jakýsi počáteční návod, jak k problému přistoupit. Až následná praxe může ukázat, jakým způsobem se budou problémové situace řešit. Mezi takové situace může patřit to, že se státy neshodnou, co bylo zdrojem ozbrojeného útoku. Nebo napadený stát při použití síly omylem zasáhne něco jiného než nestátní subjekt, a to ať už z důvodu selhání techniky, nebo z důvodu chybných informací.¹¹⁶

3.4. Legalita doktríny

Výše zmíněné nastiňuje, jak by měl stát postupovat a jaké faktory by měl zvažovat při rozhodování o tom, zda použije ozbrojenou sílu na území jiného státu proti nestátnímu aktérovi či nikoliv. Důležitou otázkou však stále zůstává, zda je doktrína součástí mezinárodního práva a zda jako taková může být vůbec použita. Statut Mezinárodního soudního dvora v čl. 38 řadí mezi prameny mezinárodního práva mezinárodní smlouvy, mezinárodní obyčeje, obecné zásady právní a jako podpůrný pramen soudní rozhodnutí a učení znalců.

Podíváme-li se na mezinárodní smlouvy, v žádné z nich není doktrína upravena. Co se týče nestátních aktérů, za zmínku stojí pakt Africké unie o neútočení a společné obraně, který ve svém článku 1 u definice agrese zmiňuje jako jednoho z původců agrese nestátní subjekt.¹¹⁷

Ke vzniku mezinárodního obyčeje je potřeba dvou prvků, objektivního a subjektivního. Objektivním prvkem je dlouhodobá ustálená praxe států, tedy chování států určitým způsobem. K délce praxe se vyjádřil MSD v rozsudku Pevninské mělčiny Severního moře, kde uvedl, že praxe států nemusí být dlouhá k tomu, aby obyčej vznikl,

¹¹⁶ DEEKS, A. op. cit. s. 533.

¹¹⁷African Union Non-Aggression and Common Defence Pact, Abuja, 31 January 2005.

je však potřeba, aby byla rozšířená a zásadně uniformní.¹¹⁸ Druhým prvkem potřebným ke vzniku obyčeje je *opinio juris*, tedy přesvědčení států o závaznosti normy chování.

3.4.1. Praxe států do bojů s Islámským státem¹¹⁹

Během posledních dvou století a zejména před vznikem tzv. Islámského státu se nestávalo často, aby se státy při uplatňování práva na sebeobranu proti nestátním subjektům nacházejícím se na území jiného státu odvolávaly na doktrínu „unwilling or unable“. Deeks sestavila seznam případů, od roku 1817 do roku 2011, kdy byla bez souhlasu státu na jeho území použita ozbrojená síla proti nestátním aktérům či proti třetímu státu. Pouze v deseti z těchto případů se státy odvolávaly na doktrínu či na podobný koncept. Nutno však podotknout, že čtyři z těchto případů byly Spojené státy americké, tři Izrael a po jednom pak Rusko, Turecko a Velká Británie.¹²⁰ V následujících odstavcích bude blíže rozebrána konkrétní praxe států v posledních padesáti letech.

Na přelomu 70. a 80. let vnikl Izrael na území Libanonu s cílem zlikvidovat Organizaci pro osvobození Palestiny. Organizace se přihlásila k odpovědnosti za ozbrojený útok v severní části Izraele. Izraelský velvyslanec u OSN k tomu uvedl, že akce Izraele byla v souladu s mezinárodním právem. Později se odvolával na doktrínu „unwilling or unable“ jako na právní základ intervence Izraele s cílem odstranit nebezpečí nacházející se na území jiného státu.¹²¹

V roce 1979 byli iránskými studenty vzati jako rukojmí členové americké ambasády v Teheránu a drženi v zajetí skoro rok a tři měsíce. Po tom, co Írán nezakročil proti těmto rebelům, zakročily Spojené státy samy. Tehdejší prezident Jimmy Carter ve svém dopise ze dne 26. dubna 1980 uvedl, že akce, kterou k záchraně svých občanů USA v Íránu podnikly, nebyla nijak mířena proti Íránu a byla dle jeho slov plně v souladu s právem, tedy s čl. 51 Charty OSN. Akce USA byla ospravedlňována tím, že se američtí občané nacházeli na území státu, který nebyl schopen či ochoten je sám zachránit.¹²²

¹¹⁸ North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Denmark) [1969] I.C.J. Judgment of 20. 2. 1969. odst. 74.

¹¹⁹ Islámský stát je označován taky jako Islámský stát v Iráku a Sýrie (ISIS), Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) nebo Daiš.

¹²⁰ DEEKS, A. opt. cit. s. 549.

¹²¹ UN Docs. S/PV.2071. Zápis z 2071. jednání Rady bezpečnosti ze dne 17. března 1979. *Také* UN Doc. S/PV.2292. Zápis z 2071. Zápis z 2292. jednání Rady bezpečnosti ze dne 17. července 1981.

¹²² CARTER, Jimmy. *Rescue Attempt for American Hostages in Iran Letter to the Speaker of the House and the President Pro Tempore of the Senate Reporting on the Operation*, April 26, 1980. The American Presidency Project [online]. [cit. 13. 7. 2020].

V roce 1996 se Izrael znovu odvolával na doktrínu v boji proti Hizballáhu na území Libanonu. Izrael tvrdil, že několikrát vyzýval vládu v Libanonu, aby proti Hizballáhu zakročila a zneškodnila jej. Izrael uvedl, že sám premiér Libanonu přiznal, že není v jejich silách se s Hizballáhem vypořádat. V situaci, kdy Libanon nebyl schopen či ochoten sám zakročit, využil Izrael svého práva na sebeobranu.¹²³

Po 11. září 2001 se státy na doktrínu „unwilling or unable“ odvolávaly čím dál častěji. Spojené státy pokračovaly v boji proti Al-Káidě a nyní i proti Talibánu. Americký právní poradce John Bellinger ospravedlňoval akce proti Talibánu tím, že Talibán na území Afghánistánu poskytoval Al-Káidě prostor k přípravě teroristických akcí a k tréninku svých členů a nebyl ochoten jí v tom zabránit. Bellinger uvedl, že více jak sto let trvající praxe státu podporuje závěr, že stát je oprávněn použít právo na sebeobranu proti nestátnímu aktéru na území jiného státu bez jeho souhlasu v okamžiku, kdy tento stát není ochoten či schopen se s nestátním subjektem vypořádat sám.¹²⁴

V roce 2002 ruský ministr zahraničí, Igor Ivanov, ospravedlňoval akce Ruska na území Gruzie proti čečenským bojovníkům tím, že Gruzie není ochotná ani schopná zakročit proti Čečencům a zastavit terorismus a z toho důvodu Rusko uplatňuje své právo na sebeobranu.¹²⁵

Jednou z nejnámějších akcí zakročení na území jiného státu byla zcela jistě americká operace v Pákistánu mající za cíl zajmout či zabít Usámu bin Ládina. Americký právní poradce, Harold Koh, ve své řeči z roku 2010 uvedl, že odpověď na otázku, zda bude proti určité osobě na určitém území veden útok, bude záviset i na tom, zda stát, na jehož území se tato osoba nachází, bude schopen či ochoten tuto osobu zneškodnit sám.¹²⁶

3.4.2. Praxe států během bojů s Islámským státem

V roce 2014 vyhlásila džihádistická skupina na území Sýrie a Iráku chalífát pod názvem Islámský stát, který si nárokoval náboženskou autoritu nad všemi muslimy na

¹²³ UN Doc. S/PV.3653. Zápis z 3653. jednání Rady bezpečnosti ze dne 15. dubna 1996. s. 6.

¹²⁴ *Legal Adviser Bellinger speech, "Legal Issues in the War on Terrorism" ze dne 31. října 2006. U.S. Department of State [online]. [cit. 13. 7. 2020].*

¹²⁵ UN Doc. S/2002/854. Dodatek k dopisu ze dne 31. července 2002 od ruského ministra zahraničí adresovaný Generálnímu tajemníkovi.

¹²⁶ *Legal Adviser Koh's Speech on the Obama Administration and International Law ze dne 25. března 2010. Department of State [online]. [cit. 13. 7. 2020].*

světě.¹²⁷ Několik měsíců po jeho vzniku koalice vedená USA začala s vojenskými nálety proti IS, a to nejdříve na území Iráku a o měsíc později na území Sýrie. Doktrína „unwilling or unable“ byla skloňována mnoha bojujícími státy.

Spojené státy, jak již vyplývá z výše uvedeného, jsou velkými zastánci doktríny. Jinak tomu nebylo ani v boji proti IS. V dopise z roku 2014 adresovanému Radě bezpečnosti USA uvedly, že mají právo na využití svého práva na sebeobranu v situaci, kdy stát, v tomto případě Sýrie, není schopna či ochotna se s IS vypořádat sama.¹²⁸ O dva roky později se americký právní poradce, Brian Egan, ve své řeči znovu na doktrínu odvolával. Uvedl, že USA mohou využít svého práva na sebeobranu bez souhlasu Sýrie, jelikož došly k závěru, že Sýrie není schopna či ochotná sama zabránit tomu, aby IS využíval její území k ozbrojeným útokům.¹²⁹

Britský premiér David Cameron se na doktrínu odvolal dvakrát. V obou případech prohlásil, že Asadův režim není schopný a/či ochotný zabránit IS v útocích na Irák, a proto v rámci kolektivní sebeobrany Iráku bojuje i Spojené království.¹³⁰

Jako právní podklad pro použití síly na území Sýrie bez jejího souhlasu se na neschopnost či neochotu Sýrie proti IS zakročit, odvolávalo i Nizozemsko,¹³¹ Austrálie,¹³² Kanada¹³³ či Turecko.¹³⁴ Ne všechny státy zmiňovaly doktrínu přímo. Například Belgie uvedla, že právo na sebeobranu může být využito, jelikož IS ovládá určitou část území Sýrie, nad kterou nemá v současné době syrská vláda kontrolu.¹³⁵ Státy

¹²⁷ *What is „Islamic state“?*. BBC [online]. 2. prosince 2015. [cit. 22. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144>

¹²⁸ UN Doc. S/2014/695. Dopis z 23. září 2014 od Stálého zástupce USA u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi.

¹²⁹ WITTES, Benjamin. *State department legal adviser Brian Egan's speech at ASIL*. Lawfare [online]. 8. dubna 2016. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/state-department-legal-adviser-brian-egans-speech-asil>

¹³⁰ Memorandum to the Foreign Affairs Select Committee. *Prime Minister's response to the Foreign Affairs Select Committee's Second Report of Session 2015-16: The Extension of Offensive British Military Operations to Syria* [online]. listopad 2015. [cit. 13. 7. 2020]. s. 16.

¹³¹ *Letter from the Dutch Foreign Minister to Parliament, conveying the legal advice of an external international law advisor regarding use of force against ISIS in Syria* [online]. 26. června 2015. [cit. 13. 7. 2020].

¹³² UN Doc. S/2015/693. Dopis z 9. 9. 2015 od Stálého zástupce Austrálie u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹³³ UN Doc. S/2015/221. Dopis z 21. 3. 2015 od Stálé mise Kanady u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹³⁴ UN Doc. S/2015/563. Dopis z 24. 7. 2015 od Stálé mise Turecka u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹³⁵ UN Doc. S/2016/523. Dopis z 7. 6. 2016 od Stálého zástupce Belgie u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti.

jako Francie, Dánsko či Norsko se na doktrínu neodvolávaly vůbec, ať už přímo či nepřímou. Jako důvod své intervence uvedly, že vstupují do boje proti IS na žádost irácké vlády a v rámci kolektivní sebeobranu Iráku.¹³⁶

Ne všechny státy byly doktríně tolik nakloněny. Není překvapením, že se proti zásahu koalice ohradila Sýrie. Obvinila státy z porušování mezinárodního práva a uvedla, že státy měly své akce zkonzultovat se syrskou vládou, tak jak to udělalo Rusko.¹³⁷ Zásahy v Sýrii dále odsoudila Venezuela,¹³⁸ Ekvádor či Kuba, které obvinily státy z porušení suverenity a územní integrity Sýrie.¹³⁹ Co se týče České republiky, ta se k doktríně „unwilling or unable“ rovněž vyjádřila. Uvedla, že pokud stát, na jehož území se nestátní subjekt nachází, není schopen či ochoten proti tomuto subjektu zakročit, musí být připraven omezit svou suverenitu a umožnit napadenému státu, aby se se situací vypořádal sám.¹⁴⁰

3.4.3. *Opinio juris*

Druhým konstitutivním prvkem mezinárodního obyčej je *opinio juris*. *Opinio juris* je právní přesvědčení států o tom, že určité pravidlo chování je závazné. Ke vzniku mezinárodního obyčej nestačí pouhá praxe států, je rovněž potřeba, aby státy byly přesvědčeny, že se určitým způsobem chovat mají. Jelikož se jedná o subjektivní složku, není jednoduché *opinio juris* zjistit. Komise pro MP řadí mezi formy *opinio juris* mimo jiné veřejná prohlášení státu, právní názory vlád států či rozhodnutí národních soudů. Nelze rovněž opomenout rezoluce VS OSN.¹⁴¹ Komise pro MP uvádí, že pro vznik obyčej není potřeba, aby právní přesvědčení o závaznosti normy chování bylo nalezeno

¹³⁶ UN Doc. S/2015/745. Dopis z 8. 9. 2015 od Stálého zástupce Francie u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti. *Také* UN Doc. S/2016/34. Dopis z 11. 1. 2016 od Stálého zástupce Dánska u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. *Také* UN Doc. S/2016/513. Dopis z 3. 6. 2016 od Stálého zástupce Norska u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹³⁷ UN Doc. S/2015/1048. Dopis z 29. 12. 2015 od Stálého zástupce Syrské arabské republiky u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹³⁸ UN Doc. S/PV.7504. Zápis z 7504. jednání Rady bezpečnosti ze dne 17. srpna 2015. s. 4.

¹³⁹ CHACHKO, Elena, DEEKS, Ashley. *Which States Support the „Unwilling or Unable“ Test*. Lawfare [online]. 10. října 2016. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/which-states-support-unwilling-and-unable-test>

¹⁴⁰ International Centre for Counter-Terrorism-The Hague. *Towards a European position on Armed Drones and Targeted Killing: Surveying EU Counterterrorism Perspectives* [online]. Duben 2015 [cit. 27. 7. 2020]. s. 12.

¹⁴¹ UN Doc. A/73/10. Report of the International Law Commission. Part 4, Conclusion 10, Commentary. Odst. 2, s. 120.

u absolutně všech států. Je však nutné, aby akceptace byla dostatečně rozšířená a reprezentativní a současně málo odmítaná.¹⁴²

Přesvědčení o závaznosti doktríny „unwilling or unable“ můžeme hledat např. v dopisech psaných jednotlivými státy Radě bezpečnosti či v různých prohlášeních či proslovech představitelů těchto států. Jak již bylo uvedeno výše ne všechny státy se při svých intervencích na území jiného státu doktríny dovolávaly. Mezi státy, kde je *opinio juris* více méně zjistitelné, můžeme zařadit Spojené státy americké, Izrael, Velkou Británii, Německo či Kanadu. Je zde však i nemalé množství států, které doktrínu odmítly.

Praxe států, zejména po vzniku Islámského státu, by mohla nasvědčovat vzniku nového právního obyčeje. Dle názoru autorky této práce se však nejedná o praxi natolik rozsáhlou a univerzální, aby mohla nový obyčej vytvořit. Je nutné rovněž podotknout, že se jedná zejména o západní státy, které se doktríny dovolávají. Bylo by západocentrické, pokud by bylo chování a názorům západních států přidělováno většího významu než státům ostatním. Dle autorčina názoru není rovněž naplněn subjektivní prvek obyčeje. Je třeba znovu upozornit, že se jedná zejména o západní státy zastávající přesvědčení o závaznosti doktríny. Jak bylo ilustrováno výše v rámci bojů s IS, státy Jižní Ameriky doktrínu odmítly. Na základě výše uvedených informací autorka dochází k názoru, že doktrína „unwilling or unable“ ještě není součástí mezinárodního práva. Z chování států je však možné vyvodit, že dochází ke stále větší akceptaci doktríny, a to v souvislosti s přetrvávajícím bojem proti teroristickým skupinám, které využívají území slabých států k přípravě svých akcí. Doktrína možná ještě není součástí mezinárodního práva, ale má nakročeno k tomu se jí stát.

¹⁴² UN Doc. A/73/10. Report of the International Law Commission. Part 4, Conclusion 9, Commentary. odst 2. s. 139.

4. Aplikace doktríny

I přes výše zmíněný závěr, že doktrína „unwilling or unable“ prozatím není součástí pozitivního mezinárodního práva, je nepochybné, že ji státy, zejména zmíněné USA, Izrael či Turecko, budou nadále aplikovat. Z důvodu lepšího pochopení doktríny a zejména testu „unwilling or unable“, tak jak ho navrhl Ashley Deeks, dojde v následujících dvou kapitolách k jeho aplikaci na dvě mezinárodní situace. V první kapitole bude test aplikován na říjnovou tureckou invazi do Sýrie z roku 2019 s cílem bojovat proti PKK/YPG. Druhá kapitola bude věnována zabití jednoho z nejznámějších teroristů, a to Usámy bin Ládina v roce 2011.

4.1. Turecko vs. PKK/YPG

PKK neboli Strana kurdských pracujících je organizace vzniklá v Turecku před více než 30 lety. PKK usiluje o nezávislost či alespoň větší autonomii Kurdů, jak v Turecku, tak v jiných státech. PKK vede s Tureckem od roku 1984 ozbrojený boj, během kterého zemřelo více jak 40 000 osob. PKK je Tureckem, USA i Evropskou unií¹⁴³ považována za teroristickou organizaci. YPG neboli Lidové obranné jednotky jsou považovány za odnož PKK operující na území Sýrie.¹⁴⁴ YPG však i přes tlak Turecka nejsou USA, ani EU uznány jako teroristická organizace a odmítají tvrzení, že jsou odnoží PKK.¹⁴⁵ Turecko podniklo proti PKK/YPG na území Sýrie již tři vojenské operace. První, Euphrates Shield, na přelomu let 2016 a 2017, druhou Olive Branch, v roce 2018 a poslední, Peace Spring, 9. října 2019.¹⁴⁶

V den zahájení operace Peace Spring obdržela Rada bezpečnosti od Turecka dopis, ve kterém Turecko vysvětlovalo důvody své invaze do Sýrie. Turecko uvedlo, že využívá svého práva na sebeobranu, aby se bránilo bezprostřední teroristické hrozbě, aby chránilo své hranice, zneškodnilo teroristy nacházející se nedaleko tureckých hranic a aby osvobodilo Sýrii od tyranie syrské odnože PKK, PKK/PYD/YPG, a Islámského státu. Dle

¹⁴³ Rozhodnutí Rady (SZBP) 2019/1341 ze dne 8. 8. 2019, kterým se aktualizuje seznam osob, skupin a subjektů, na něž se vztahují články 2, 3 a 4 společného postoje 2001/931/SZBP o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu, a kterým se zrušuje rozhodnutí (SZBP) 2019/25.

¹⁴⁴ PUSANE, Ozlem, Kayhan. *Turkish public diplomacy and operation Peace Spring*. War on the rocks [online]. 13. ledna 2020. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2020/01/turkish-public-diplomacy-and-operation-peace-spring/>

¹⁴⁵ *Turkey v Syria's Kurds v Islamic State*. BBC [online]. 23. srpna 2016. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33690060>

¹⁴⁶ PUSANE, O. K. op. cit.

Turecka je jeho národní bezpečnost bezprostředně ohrožena teroristickými skupinami, zejména IS a PKK/PYD/YPG, operujícími na severu Sýrie. Na svou obranu Turecko zmínilo i dohodu z Adanu z roku 1998 uzavřenou se Sýrií, která by ho měla opravňovat k boji proti terorismu pocházejícímu z území Sýrie.¹⁴⁷ Zajímavé je, že Turecko v dopise nezmínilo doktrínu „unwilling or unable“. Mohlo by však Turecko tuto doktrínu použít? Splnilo by požadavky „unwilling or unable“ testu?

Z dostupných informací nevyplývá, že by se Turecko snažilo jakýmkoliv způsobem získat souhlas Sýrie se vstupem na její území, či se pokusit o spolupráci. Současně je pravděpodobné, že Turecko Sýrii nepožádalo o zastavení PKK/YPG či ji nenavrholo žádné prostředky k jejich zastavení. Turecko v minulosti varovalo syrský režim, že pokud bude spolupracovat s YPG, nevyklučuje Turecko střet.¹⁴⁸ Co se týče dostatečného posouzení kontroly území, je nepochybné, že Sýrie nemá celé své území plně pod kontrolou. Sýrie je dle Fragile States Indexu čtvrtý nejméně stabilní stát světa.¹⁴⁹ Území, které Turecko obsadilo a tvrdí, že na něm vytvořilo bezpečnou zónu (*safe zone*), bylo do října kontrolováno americkou armádou. Po tom, co se USA z tohoto území stáhly, využilo Turecko svou příležitost a území obsadilo. Okolní území je kontrolováno kurdskými silami.¹⁵⁰

K určení toho, zda je stát schopen či ochoten se s nestátním subjektem vypořádat, je potřeba zhodnotit povahu hrozby nestátního aktéra, jeho sílu, působnost v regionech, předchozí útoky. Přistoupíme-li na tvrzení Turecka, že YPG je odnoží PKK, tak tato teroristická organizace je značně velká. PKK má propracovanou strukturu, kdy v jejím čele stojí předseda, má centrální komisi a regionální vedení v jednotlivých oblastech.¹⁵¹ PKK má kolem 4000 až 5000 členů, z toho 3000 – 3500 se nachází v severní části

¹⁴⁷ UN Doc. S/2019/804. Dopis z 9. 10. 2019 od Stálého zástupce Turecka u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti.

¹⁴⁸ *Kurdské milice se spojily s Asadem chtějí vyhnat Turky ze syrského pohraničí*. E15 [online]. 19. února 2018. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/kurdske-milice-se-spojily-s-asadem-chteji-vyhnat-turky-ze-syrskeho-pohranici-1343523>

¹⁴⁹ The Fund for Peace. *Fragile States Intex*. Dostupné z: <https://fragilestatesindex.org/data/>

¹⁵⁰ NEVETT, Joshua, *Turkey-Syria offensive: What are „safe zones“ and do they work?*. BBC [online]. 2. listopadu 2019. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50101688>

¹⁵¹ AYTEKIN, Mahmut. *PKK Terrorist Organization* [online]. 2016. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/299285918_PKK_Terrorist_Organization

Iráku.¹⁵² PKK a její různé odnože operují na území Turecka, Sýrie, Iráku i Íránu.¹⁵³ Od roku 2015 bylo v boji s PKK zabito nejméně 5000 osob, z toho více jak 500 civilistů, 1245 tureckých vojáků, okolo 3000 bojovníků PKK a zbývající osoby bez přesného zařazení.¹⁵⁴

Na základě shora uvedeného lze konstatovat, že PKK/YPG je velmi silnou organizací v regionu. Nasvědčuje tomu i skutečnost, že YPG, jako součást Syrských demokratických sil, byla jedním z důležitých spojenců koalice vedené USA v bojích proti IS.¹⁵⁵ O neochotě Sýrie se na svém území s PKK/YPG vypořádat by nasvědčovala i skutečnost, že syrská vládní vojska s YPG spolupracovala. V roce 2018 se YPG domluvila s vládními vojsky na vojenské spolupráci s cílem vyhnat turecká vojska ze syrského pohraničí.¹⁵⁶

Je obtížné zodpovědět otázku, zda Sýrie byla ochotna či schopna se s YPG/PKK sama vypořádat. Po válce s IS je Sýrie bezesporu křehkým státem, a tím pádem ideálním místem pro aktivitu nestátních subjektů. Sýrie neovládá část území a v minulosti spolupracovala s YPG. Na druhou stranu se Turecko, až na různá varování ohledně spolupráci s YPG/PKK, nepokusilo se Sýrií domluvit na společném postupu, získat její souhlas s intervencí či jí navrhnout kroky ke zneškodnění tohoto nestátního subjektu a poskytnout jí dostatečný čas k jejich uskutečnění. Otázkou však je, zda by snaha o získání souhlasu nezmařila vojenské akce Turecka. Vzhledem k výše zmíněné spolupráci Sýrie s YPG by mohl syrský režim YPG před chystanou tureckou akcí varovat. I z následných reakcí Sýrie vyplývá, že by souhlas s akcí neposkytl. Na základě těchto informací by Turecko mohlo dojít k názoru, že Sýrie není ochotná, kvůli spolupráci s YPG v minulosti,

¹⁵² United States Department of State. *Country Reports on Terrorism 2017 - Foreign Terrorist Organizations: Kurdistan Workers' Party* 19 [online]. 19. září 2018. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f364.html>

¹⁵³ KUBÁTOVÁ, Eliška. *Analytik: Teprve se ukáže, jestli USA nechají Kurdy napospas Turecku. Eskalaci v Sýrii nikdo nechce.* iRozhlas [online]. 10. října 2019. [cit. 23. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/turecko-ofenziva-syrie-kurdove-usa-rozhovor-kavalek_1910101510_eku

¹⁵⁴ International Crisis Group. *Turkey's PKK Conflict: A Visual Explainer.* [online]. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/content/turkeys-pkk-conflict-visual-explainer>

¹⁵⁵ MELLEN, Ruby. *A brief history of the Syrian Democratic Forces, the Kurdish-led alliance that helped the U.S. defeat the Islamic State.* The Washington Post [online]. 7. října 2019. [cit. 2. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/world/2019/10/07/brief-history-syrian-democratic-forces-kurdish-led-alliance-that-helped-us-defeat-islamic-state/>

¹⁵⁶ *Kurdské milice se spojily s Asadem chtějí vyhnat Turky ze syrského pohraničí.* E15 [online]. 19. února 2018. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranici/kurdске-milice-se-spojily-s-asadem-chteji-vyhnat-turky-ze-syrskeho-pohranici-1343523>

či schopná, kvůli nedostatečné kontrole území, se s YPG sama vypořádat. Turecko by při dostatečném poskytnutí důkazů mohlo projít testem „unwilling or unable“ a legitimovat svou invazi doktrínou.

I kdyby však Turecko testem prošlo, k využití práva na sebeobranu je potřeba existence ozbrojeného útoku. V dopise adresovaném Radě bezpečnosti Turecko mluví o bezprostřední hrozbě, ne však o ozbrojeném útoku, ať už o bezprostředně hrozícím či již trvajícím. Německý výzkumný ústav ve své zprávě zkoumající legalitu turecké invaze uvedl, že Turecko neposkytlo dostatečné důkazy o tom, že ozbrojený útok existuje.¹⁵⁷ Turecko k prokázání existence útoku mohlo využít doktrínu, jež říká, že série menších přeshraničních roztržek ve svém součtu představuje ozbrojený útok. Turecko však k ospravedlnění svých útoků tuto, ne zcela uznávanou, doktrínu nepoužilo.¹⁵⁸

Závěr je tedy takový, že Turecko, nemohlo využít svého práva na sebeobranu, jelikož nesplnilo předpoklad existence ozbrojeného útoku, a proto jeho invaze na území Sýrie nemohla být ani odůvodněná doktrínou „unwilling or unable“. Tento závěr podporuje i výše uvedená německá zpráva či rezoluce Evropské unie odsuzující tureckou akci.¹⁵⁹

4.2. USA vs. Usáma bin Ládín

Usáma bin Ládín byl jedním z 52 dětí bohatého podnikatele původem z Jemenu. Narodil se v Saúdské Arábii a ve svých 22 letech se připojil ke svaté válce proti Sovětskému svazu v Afghánistánu. O necelých deset let později založil teroristickou organizaci pod názvem Al-Káida. Al-Káida se v průběhu své činnosti přihlásila k velkému počtu útoků proti západnímu světu a zejména proti USA. Mimo jiné lze zmínit bombový útok na americké ambasády v Keni a Tanzanii, při němž bylo zabito 244 osob, či útok na americkou námořní loď v Jemenu, kdy zemřelo 17 námořníků.¹⁶⁰ Dosud

¹⁵⁷ Wissenschaftliche Dienste. *Völkerrechtliche Aspekte der türkischen Militäroperation „Friedensquelle“ in Nordsyrien* [online]. 17. října 2019. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/resource/blob/663322/fd65511209aad5c6a6cae95eb779fcba/WD-2-116-19-pdf-data.pdf>

¹⁵⁸ KRETZMER, David. *The Inherent Right to Self-Defence and Proportionality in Jus Ad Bellum*. *European Journal of International Law*, Volume 24, Issue 1, 2013 [online]. s. 242-244.

¹⁵⁹ 2019/2886 (RSP). European Parliament resolution of 24 October 2019 on the Turkish military operation in northeast Syria and its consequences.

¹⁶⁰ *Osama bin Laden Fast Facts*. CNN Editorial Research [online]. 13. listopadu 2019. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/08/30/world/osama-bin-laden-fast-facts/index.html>

nejznámějším dílem této organizace byla série teroristických útoků v USA z 11. září 2001, při nichž zemřelo okolo třech tisíc osob.¹⁶¹ Po tomto útoku vyhlásily USA „válku proti terorismu“ a Usáma bin Ládín, stojící v čele Al-Káidy, se stal nejhledanějším mužem světa.

V rámci operace Neptunovo kopí byl 2. května 2011 Usáma bin Ládín zabit týmem zvláštních amerických sil ve svém sídle v Abbottábádu, v Pákistánu. Tato zpráva byla mezinárodním společenstvím přijatá s nadšením. Svou radost ze zabití bin Ládína vyjádřila Rada bezpečnosti OSN,¹⁶² NATO či generální tajemník OSN, který tuto událost označil za přelomovou v boji proti terorismu a poděkoval Spojeným státům.¹⁶³

Zprávu o úspěšnosti operace oznámil ještě ten den prezident Obama ve své řeči, ve které pochválil americké vojáky za skvěle odvedenou práci, nezabýval se ale právní stránkou útoku proti bin Ládínovi. Ve své řeči rovněž uvedl, že o útoku informoval Pákistán, který smrt bin Ládína považoval za dobrou zprávu, a zdůraznil, že útok v žádném případě nebyl veden proti Pákistánu jako takovému.¹⁶⁴ Útok byl však proveden s největší pravděpodobností bez předchozího souhlasu Pákistánu, a tudíž by mohlo být namítáno, že došlo k porušení územní suverenity Pákistánu. Jak již však bylo uvedeno výše a jak bude znázorněno dále, USA byly a jsou velkými zastánci doktríny „unwilling or unable“. Mohly tedy svou akci na území Pákistánu doktrínou ospravedlnit? Byl Pákistán schopen či ochoten se s hrozbou sám vypořádat?

Z veřejně dostupných informací nevyplývá, že by Pákistán dal k této vojenské operaci USA souhlas. Naopak po zabití bin Ládína pakistánská vláda vyjádřila své znepokojení a uvedla, že takovouto jednostrannou akci, která proběhla bez jejího souhlasu, nelze v žádném případě považovat za jakýkoliv precedent pro jiné státy.¹⁶⁵ Pákistánský prezident potvrdil, že se nejednalo o společnou akci, nicméně vyjádřil své

¹⁶¹ *September 11 Terror Attacks Fast Facts*. CNN Editorial Research [online]. 18. září 2020. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/07/27/us/september-11-anniversary-fast-facts/index.html>

¹⁶² UN Doc. S/PRST/2011/9. Vyjádření předsedy Rady bezpečnosti ze dne 2. března 2011.

¹⁶³ UN Doc. SG/SM/13535. Secretary-General, Calling Osama bin Laden's Death 'Watershed Moment', Pledges Continuing United Nations Leadership in Global Anti-Terrorism Campaign, z 2. května 2011.

¹⁶⁴ PHILLIPS, Macon. *Summary: President Obama addresses the Nation to announce that the United States has killed Osama bin Laden, the leader of al Qaeda*. The White House president Barack Obama [online]. 2. dubna 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead>

¹⁶⁵ PERLEZ, Jane a ROHDE, David. *Pakistan Pushes Back Against U.S. Criticism on Bin Laden*. The New York Times [online]. 3. května 2011. [cit. 9. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/05/04/world/asia/04pakistan.html>

uspokojení se smrtí bin Ládina a vyzdvihl zásluhy Pákistánu v boji proti Al-Káidě.¹⁶⁶ Krátce po smrti bin Ládina vyšla najevo informace o možné existenci tajné dohody uzavřené mezi bývalým americkým prezidentem Georgem Bushem a pákistánským vojenským velitelem generálem Musharrafem. Dle této dohody mohly USA vojensky zakročit proti bin Ládinovi na území Pákistánu, pokud by znaly jeho polohu. Pákistán by sice veřejně proti takovýmto akcím následně protestoval, ale to pouze z důvodu, aby si „zachoval tvář“.¹⁶⁷

Co se týče spolupráce či žádosti, aby Pákistán sám bin Ládina zneškodnil, ani jedno nebylo realizováno. USA od samého počátku držely chystanou operaci v tajnosti i před Pákistánem. Toto rozhodnutí nebylo USA nijak více vysvětleno. Několik členů evropských a amerických tajných služeb tvrdí, že bin Ládinovi pomáhali a chránili ho někteří současní i bývalí členové pákistánské zpravodajské služby. Toto tvrzení Pákistán razantně odmítá a tvrdí, že už v roce 2003 informoval USA o možném úkrytu bin Ládina v Abbottábadu.¹⁶⁸

Vzhledem k citlivosti celé operace a vzhledem k tomu, že nebylo možné zcela vyvrátit domněnku spolupráce některých členů pákistánských tajných služeb s bin Ládinem, je zcela pochopitelné, že USA nikoho o chystané akci neinformovaly. Ashley Deeks ve svém testu sama zmiňuje, že v případě, kdy existuje velká pravděpodobnost, že hostitelský stát spolupracuje a chrání nestátní subjekt, bylo by nerozumné požadovat po druhém státu, aby prozrazoval své plány a tím zmařil svou akci. Je těžké s jistotou určit, do jaké míry o úkrytu bin Ládina věděla pákistánská vláda a do jaké míry se jednalo pouze o akci několika pákistánských agentů bez vědomí centrální vlády.

Otázkou je rovněž schopnost Pákistánu bin Ládina zadržet. Bin Ládin se úspěšně dokázal před celým světem skrývat deset let. I přes spolupráci tajných služeb se stále nedařilo ho dostihnout. Byl svými podporovateli a sympatizanty velmi dobře chráněn a

¹⁶⁶ *Osama bin Laden's death: Political reaction in quotes*. BBC [online]. 3. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-13256956>

¹⁶⁷ WALSH, Declan. *Osama bin Laden mission agreed in secret 10 years ago by US and Pakistan*. The Guardian [online]. 9. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/09/osama-bin-laden-us-pakistan-deal>

¹⁶⁸ ENTOUS, Adam, BARNES, Julian E. a ROSENBERG, Matthew. *Signs Point to Pakistan Link*. The Wall Street Journal [online]. 4. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704322804576303553679080310>

nebylo snadné zjistit jeho polohu. Z toho důvodu bylo v okamžiku, kdy byl vypátrán, třeba zvolit nejlepší strategii a nejlépe vycvičené muže, aby nemohlo znovu dojít k jeho úniku. I toto je zcela určitě důvodem, pro který tuto akci realizovala americká armáda, jako jedna z nejlepších na světě.

Stejně jako ve výše rozebraném případě Turecka a PKK/YPG, i zde je třeba zkoumat, zda v době využití práva na sebeobranu existoval ozbrojený útok, buď bezprostředně hrozící či trvajících. Není pochyb o tom, že USA považovaly operaci proti bin Ládínovi za legitimní akt sebeobranu. Byl bin Ládín i deset let po útocích z 11. září 2001 natolik silný, aby USA z jeho strany bezprostředně hrozil ozbrojený útok? Dle bývalého právního poradce Bílého domu, Harolda Koha, stál bin Ládín v čele nepřátelských sil, byl legitimním cílem v rámci bojů s Al-Káídou a nadále představoval bezprostřední hrozbu pro USA.¹⁶⁹

Centrum pro boj proti terorismu, po prostudování tajných materiálů, které byly zabaveny v rezidenci bin Ládína, došel k závěru, že i když bin Ládín stál nadále v čele Al-Káidy v Pákistánu, neměl skoro žádnou kontrolu nad přidruženými organizacemi v jiných částech regionu. Z dokumentů vyplývá, že tyto skupiny nebyly ochotny plnit bin Ládínovy rozkazy a on neměl žádnou kontrolu nad jejich operacemi. Na druhou stranu, bin Ládín měl stále značný vliv na jmenování klíčových funkcionářů Al-Káidy a jeho pozornost byla zaměřena zejména na zlepšování „zahraniční práce“ Al-Káidy v USA a v dalších západních státech. Mimo jiné zřejmě plánoval sestřelení letadel majících na palubě prezidenta Obamu a generála Patraeuse při návštěvě Afghánistánu a Pákistánu.¹⁷⁰ Na základě výše zmíněných dokumentů dospěli někteří komentátoři k závěru, že bin Ládín byl nadále hlavou celé Al-Káidy, byl jakýmsi generálním ředitelem organizace a dával pokyny jejím členům všude po světě k provádění teroristických útoků.¹⁷¹ Jak už to v mezinárodním právu bývá, není jednoduché něco určit s úplnou jistotou, nicméně na

¹⁶⁹ KOH, Harold Hongju. *The Lawfulness of the U.S. Operation against Osama bin Laden*. Opinio Juris [online]. 19. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <http://opiniojuris.org/2011/05/19/the-lawfulness-of-the-us-operation-against-osama-bin-laden/>

¹⁷⁰ Combating Terrorism Center. *Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?* [online]. 3. května 2012. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://ctc.usma.edu/letters-from-abbottabad-bin-ladin-sidelined/>

¹⁷¹ WARRICK, Joby. *Bin Laden's last stand: In final months, terrorist leader worried about his legacy*. The Washington Post [online]. 30. dubna 2012. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/bin-ladens-last-stand-in-final-months-terrorist-leader-worried-about-his-legacy/2012/04/30/gIQASStCjsT_story.html

základě výše uvedeného lze dojít k názoru, že pokud by bin Ládín zůstal nadále na svobodě, představovalo by to pro USA nebezpečí bezprostředně hrozícího ozbrojeného útoku, už vzhledem k tomu, že bin Ládín plánoval sestřelení letadla s americkým prezidentem.

Dle názoru autorky mohl být útok na území Pákistánu odůvodněn doktrínou „unwilling or unable“, a to zejména z důvodu možné spolupráce pákistánských členů zpravodajské služby s bin Ládinem a vojenskou a strategickou náročností celé operace. Zejména z reakce mezinárodního společenství a v určité míře i z reakce samotného Pákistánu je možné dovodit legalitu celé operace.

ZÁVĚR

Již několik desítek let představuje boj s nestátními aktéry, angažovanými v ozbrojených útocích, velkou výzvou pro mnohé státy napříč celým světem. Velká část těchto aktérů vede nekonvenční boj zejména se státy západního světa. K přípravě a koordinaci svých akcí si tito aktéři volí slabší státy, na jejichž území si vytvoří své základny a spoléhají na to, že jsou chráněni zákazem porušování územní suverenity těchto hostitelských států. Státy, které se staly obětí útoků těchto aktérů, se následně dovolávají svého práva na sebeobranu. Právo na sebeobranu tvoří jednu z výjimek ze zákazu použití síly a hrozby silou stanoveného článkem 2 odst. 4 Charty OSN.

V tradičním mezinárodním společenství bylo právo na sebeobranu využíváno mezi státy navzájem. Se stále vzrůstajícím počtem nestátních aktérů a s jejich vzrůstající činností začalo být toto právo aplikováno i vůči těmto subjektům. V okamžiku, kdy napadený stát využívá svého práva na sebeobranu vůči subjektu, který se nachází na území hostitelského státu, dochází k porušení územní suverenity tohoto hostitelského státu, pokud k tomu dochází bez jeho souhlasu. Mezinárodní soudní dvůr ve svém rozsudku Nikaragua z roku 1986 stanovil vztah, který musí existovat mezi hostitelským státem a nestátním aktérem k tomu, aby útok tohoto aktéra mohl být státu přičítán. Z rozsudku plyne, že je třeba, aby stát měl skutečnou kontrolu nad nestátním subjektem. V takovém případě může napadený stát využít svého práva na sebeobranu bez souhlasu hostitelského státu a nedojde k porušení územní suverenity hostitelského státu. Následná rozhodovací praxe MSD a praxe států upouští od požadavku efektivní kontroly, nicméně stále trvá na určité míře zapojení hostitelského státu.

Zejména po 11. září 2001 začaly státy obhajovat své vojenské intervence na území hostitelských států doktrínou „unwilling or unable“. Tato doktrína říká, že pokud je stát neschopen či neochoten se s nestátním subjektem na svém území vypořádat sám, může napadený stát použít ozbrojenou sílu ke zneškodnění tohoto subjektu. Tato doktrína je využívána a obhajována zejména státy, jako jsou USA, Izrael či Turecko. Aby mohl stát tuto doktrínu aplikovat, je potřeba zhodnotit, zda je hostitelský stát schopný či ochotný se s nestátním aktérem sám popasovat. Žádné přesné kroky a postupy, jak takové zhodnocení provést, stále neexistují. K vyřešení tohoto problému přispěla Ashley Deeks, která navrhla šest oblastí, jimiž by se měl napadený stát při svém hodnocení zabývat. Prvně by se měl snažit získat souhlas hostitelského státu s intervencí či pokusit se o

spolupráci s ním. Měl by zhodnotit povahu hrozby nestátního aktéra, posoudit, zda hostitelský stát má dostatečnou kontrolu nad svým územím a dostatečné vojenské kapacity ke zneškodnění nestátního aktéra. Měl by požádat hostitelský stát o podniknutí kroků k zastavení hrozby ze strany nestátního aktéra a poskytnout mu přiměřený čas k jejich realizaci. V neposlední řadě by měl sám navrhnout prostředky k potlačení hrozby a zhodnotit předchozí interakci s hostitelským státem ve věci nestátního aktéra. Smyslem návrhu těchto kroků je zejména snaha rozpoutat větší mezinárodní diskusi, jejímž výsledkem by mělo být stanovení jasných parametrů hodnocení.

Jedním z cílů této práce bylo zjistit, zda se doktrína „unwilling or unable“ stala součástí mezinárodního, zejména obyčejového, práva. Ke vzniku mezinárodního obyčeje je potřeba objektivního a subjektivního prvku. Objektivním prvkem je praxe států a subjektivním je *opinio juris*. Praxe států byla rozdělena na období do bojů s tzv. Islámským státem a během bojů s ním. Od roku 1817 do roku 2011 se státy na doktrínu odvolávaly celkem v deseti případech s tím, že USA ve čtyřech případech, Izrael ve třech a po jednom Rusko, Turecko a Velká Británie. Jako ospravedlnění pro vstup na území Sýrie a pro boj s Islámským státem doktrínou argumentovalo Nizozemsko, Austrálie, Kanada či Turecko. Oproti tomu Venezuela, Ekvádor či Kuba vojenské intervence těchto států odsoudili. Vedle praxe států bylo zkoumáno i *opinio juris*. *Opinio juris*, jako subjektivní prvek, je mnohem hůře zjistitelné. Zjistit ho lze u USA, Izraele či Velké Británie. Z analýzy praxe států a jejich *opinio juris* dochází autorka k závěru, že doktrína „unwilling or unable“ zatím není součástí pozitivního mezinárodního práva, jelikož praxe států není rozšířená a uniformní a o její závaznosti jsou přesvědčeny zejména západní státy.

I přesto, že doktrína není součástí mezinárodního práva, státy se na ní stále odvolávají. Z toho důvodu byly do práce zakomponovány dvě případové studie, na kterých chtěla autorka ukázat, za jakých podmínek by doktrína mohla být aplikována a jakým způsobem by mohl fungovat test navržený profesorkou Deeks. Prvním případem byla invaze Turecka na území Sýrie s cílem bojovat proti PKK/YPG. V tomto případě došla autorka k závěru, že Turecko doktrínu využít nemohlo, a to z důvodu absence ozbrojeného útoku, proti kterému by uplatnilo své právo na sebeobranu. Druhý případ byl věnován zabití Usámy bin Ládina americkými jednotkami na území Pákistánu. Dle názoru autorky by zde bylo možné doktrínou argumentovat, a to zejména z důvodu možné spolupráce některých členů pákistánské zpravodajské služby s bin Ládinem.

Autorka se domnívá, že cílem Charty OSN je snaha omezit použití ozbrojené síly. Právo na sebeobranu by nemělo být stále natahováno a státy by si neměly zvětšovat prostor k jednostrannému použití ozbrojené síly. V případě exterritoriální sebeobrany by se státy měly co nejvíce snažit získat souhlas druhého státu. V případě, že by tento souhlas nebylo možné získat, měl by napadený stát poskytnout hostitelskému státu takovou pomoc, která mu umožní úspěšně bojovat proti nestátnímu subjektu. Ať už by se jednalo o poskytnutí vojenského materiálu, vojenských expertů či strategických informací. V případě, kdy by toto bylo stále nedostačující měl by se napadený stát obrátit na Radu bezpečnosti, jejímž cílem je udržovat mezinárodní mír.

SEZNAM ZKRATEK

DRK	Demokratická republika Kongo
FARC	Revoluční ozbrojené síly Kolumbie / <i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i>
IS	Islámský stát
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
NATO	Severoatlantická aliance / <i>North Atlantic Treaty Organization</i>
PKK	Strana Kurdských pracujících / <i>Partiya Karkeren Kurdistan</i>
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
OSN	Organizace spojených národů
VS OSN	Valné shromáždění Organizace spojených národů
YPG	Lidové obranné jednotky / <i>Yekîneyên Parastina Gel</i>

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Seznam použité literatury

- ABASS, Ademola. *International Law Text, Cases, and Materials*. 1. vydání. Vyd. Oxford University Press Inc., New York, 2012. ISBN 978-0199578702
- CORTEN, Olivier. *The law against war, The prohibition on the use of force in contemporary international law*. Vyd. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon., 2012. ISBN 9781849463584
- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400721-7
- Kolektiv autorů. *Dokumenty Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě*. 1. vydání. Vyd. Svoboda, 1975. ISBN 25-153-75
- MRÁZEK, Josef. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*. 1. Vydání. Vyd. Praha: Academia, 1990. ISBN 80-200-0220-0
- ONDŘEJ, Jan. *Odzbrojení prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 1.vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-53-9

2. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora

- North Sea Continental Shelf (Federal Republic of Germany/Denmark) [1969] I.C.J. Rep. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/en/case/51>
- Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, [1996] I.C.J. Rep. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/en/case/95>
- Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), [1986] I.C.J. Rep. Dostupné z : <https://www.icj-cij.org/en/case/70>
- Dissenting opinion of judge Schwebel in the case Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-09-EN.pdf>
- Armed activities on the territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), [2005] I.C.J. Rep. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/en/case/116>

- Separate opinion of judge Simma in the case Armed activities on the territory of the Congo. Dostupné z : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-05-EN.pdf>
- Separate opinion of Judge ad hoc Kateka in the case Armed activities on the territory of the Congo. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-08-EN.pdf>
- Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, [2005] I.C.J. Rep. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/en/case/131>
- Separate opinion of Judge Kooijmans of Legal Consequences in the case Construction of the Wall in the Occupied Palestinian Territory. Dostupné z : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-03-EN.pdf>
- The Corfu Channel Case (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania), [1949]. I.C.J. Rep. Dostupné z : <https://www.icj-cij.org/en/case/1>

3. Dokumenty Rady bezpečnosti OSN a Valného shromáždění OSN

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN

- Rezoluce 241 přijatá Radou bezpečnosti na 1378. zasedání dne 15. listopadu 1967. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/241>
- UN Doc. S/RES/1373. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 4385. zasedání dne 28. září 2001. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1373>
- UN Doc. S/RES/1368. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 4370. zasedání dne 12. září 2001. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1368>
- UN Doc. S/RES/1540. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 4956. zasedání dne 28. dubna 2004. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1540>
- UN Doc. S/RES/1973. Rezoluce přijatá Radou bezpečnosti na 6498. zasedání dne 17. března 2011. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1973%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1973%20(2011))

Zápisy z jednání Rady bezpečnosti OSN

- UN Docs. S/PV.2071. Zápis z 2071. jednání Rady bezpečnosti ze dne 17. března 1979. Dostupné z: [https://undocs.org/en/S/PV.2071\(OR\)](https://undocs.org/en/S/PV.2071(OR))
- UN Doc. S/PV.2292. Zápis z 2071. Zápis z 2292. jednání Rady bezpečnosti ze dne 17. července 1981. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/43220E2368A3DDF7052568000052412C>
- UN Doc. S/PV.2611. Zápis z 2611. jednání Rady bezpečnosti ze dne 2. října 1985. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/515928>
- UN Doc. S/PV.3653. Zápis z 3653. jednání Rady bezpečnosti ze dne 15. dubna 1996. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/PV.3653>
- UN Doc. S/PV.7504. Zápis z 7504. jednání Rady bezpečnosti ze dne 17. srpna 2015. Dostupné z: <https://undocs.org/S/PV.7504>

Rezoluce Valného shromáždění OSN

- UN Doc. A/RES/3314. Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314 (XXIX) z 14 prosince 1974. Dostupné z: [https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))

Dopisy adresové Radě bezpečnosti OSN

- UN Doc. S/1996/479. Dopis z 2. 7. 1996 od tureckého ministra zahraničních věcí adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/216374?ln=en>
- UN Doc. S/1996/836. Dopis z 8. 10. 1996 od Stálého zástupce Turecka u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/222139?ln=en>
- UN Doc. S/2002/854. Dodatek k dopisu ze dne 31. července 2002 od ruského ministra zahraničí adresovaný Generálnímu tajemníkovi. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/georgia/statement-russian-federation-ministry-foreign-affairs-a57269-s2002854>

- UN Doc. S/2014/695. Dopis z 23. září 2014 od Stálého zástupce USA u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2014/695>
- UN Doc. S/2015/221. Dopis z 21. 3. 2015 od Stále mise Kanady u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/S/2015/221>
- UN Doc. S/2015/563. Dopis z 24. 7. 2015 od Stále mise Turecka u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2015/563>
- UN Doc. S/2015/745. Dopis z 8. 9. 2015 od Stálého zástupce Francie u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/s/2015/745>
- UN Doc. S/2015/693. Dopis z 9. 9. 2015 od Stálého zástupce Austrálie u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/S/2015/693>
- UN Doc. S/2015/1048. Dopis z 29. 12. 2015 od Stálého zástupce Syrské arabské republiky u OSN adresovaný Generálnímu tajemníkovi a Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/2015/1048>
- UN Doc. S/2016/34. Dopis z 11. 1. 2016 od Stálého zástupce Dánska u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/S/2016/34>
- UN Doc. S/2016/513. Dopis z 3. 6. 2016 od Stálého zástupce Norska u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/S/2016/513%20>
- UN Doc. S/2016/523. Dopis z 7. 6. 2016 od Stálého zástupce Belgie u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/S/2016/523>
- UN Doc. S/2019/804. Dopis z 9. 10. 2019 od Stálého zástupce Turecka u OSN adresovaný Předsedovi Rady bezpečnosti. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2019/804>

Ostatní dokumenty

- UN Doc. A/73/10. Report of the International Law Commission. Dostupné z: <https://legal.un.org/docs/index.asp?symbol=A%2F73%2F10&referer=http://legal.un.org/cod/&Lang=E>
- UN Doc. S/PRST/2011/9. Vyjádření předsedy Rady bezpečnosti ze dne 2. března 2011. Dostupné z: <https://undocs.org/S/PRST/2011/9>
- UN Doc. SG/SM/13535. Secretary-General, Calling Osama bin Laden's Death 'Watershed Moment', Pledges Continuing United Nations Leadership in Global Anti-Terrorism Campaign, z 2. května 2011. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sgsm13535.doc.htm>

4. Dokumenty Evropské Unie

- SN 140/1. Conclusion and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/20972/140en.pdf>
- 2019/1341. Rozhodnutí Rady (SZBP) ze dne 8. 8. 2019, kterým se aktualizuje seznam osob, skupin a subjektů, na něž se vztahují články 2, 3 a 4 společného postoje 2001/931/SZBP o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu, a kterým se zrušuje rozhodnutí (SZBP) 2019/25. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019D1341&from=en>
- 2019/2886 (RSP). European Parliament resolution of 24 October 2019 on the Turkish military operation in northeast Syria and its consequences. Dostupné z: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2019/2886\(RSP\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2019/2886(RSP))

5. Články v odborných časopisech

- BETHLEHEM, Daniel. *Principles Relevant to the Scope of a State's Right of Self-Defense Against an Imminent or Actual Armed Attack by Nonstate Actors*. The American Journal of International Law, Volume 106, Issue 4, 2012 [online].

Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/selfdefense-against-an-imminent-or-actual-armed-attack-by-nonstate-actors/BC9C62E3157202F50234A452A714A421>

- BRENT, Michael. *Responding to Attacks by Non-State Actors: The Attribution Requirement of Self-Defence*. Australian International Law Journal, Volume 16, 2009 [online]. Dostupné z: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/AUIntLawJl/2009/7.pdf>
- DEEKS, Ashley. *'Unwilling or Unable': Toward a Normative Framework for Extra-Territorial Self-Defence*. Virginia Journal of International Law, Vol. 52, No. 3, 2012 [online]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=1971326>
- KRETZMER, David. *The Inherent Right to Self-Defence and Proportionality in Jus Ad Bellum*. European Journal of International Law, Volume 24, Issue 1, 2013 [online]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ejil/article/24/1/235/438278>
- MURPHY, Sean D. *The Doctrine of Preemptive Self-Defence*. Villanova Law Review, Volume 50, Issue 3, 2005 [online]. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.villanova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1215&context=vlr>
- MURPHY, Sean. *Contemporary Practice of the United States Relating to International Law*. The American Journal of International Law, Volume 94, Issue 1, 2000 [online]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2555235?seq=1#metadata_info_tab_contents
- MÜLLERSON, Rein. *Self-defence against Armed Attacks by Non-State Actors*. Chinese Journal of International Law, Volume 18, Issue 4, 2019 [online]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/chinesejil/article/18/4/751/5712968>
- NIAZ, A. Shah. *Self-defence, Anticipatory Self-defence and Pre-emption: International Law's Response to Terrorism*. Journal of Conflict & Security Law, Oxford University Press, Volume 12, Issue 1, 2007 [online]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1152613
- PADDEU, Frederica I. *Use of Force against Non-state Actors and the Circumstance Precluding Wrongfulness of Self-Defence*. Leiden Journal of International Law, Volume 30, Issue 1, 2017 [online]. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/journals/leiden-journal-of-international-law/article/use-of-force-against-nonstate-actors-and-the-circumstance-precluding-wrongfulness-of-selfdefence/3B607A56CCE90FEEA4CFC973FDC65991>

- RUYS, Tom, VERHOEVEN, Sten. *Attacks by Private Actors and the Right of Self-Defence*. Journal of Conflict & Security Law, Volume 10, Issue 3, 2005 [online]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/jcsl/article-abstract/10/3/289/877602>
- SCHIJVER, Nico, VAN DER HERIK, Larissa. *Leiden Policy Recommendations on Counter-Terrorism and International Law*. Netherlands International Law Review Volume 57, Issue 3, 2010 [online]. Dostupné z: https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j4nvgs5kkg27kof_j9vvij5epmj1ey0/vify7910urzkk/f%3D/blg68451.pdf
- SOFAER, Abraham D. *On the Necessity of Pre-Emption*. European Journal of International Law, Vol. 14, Issue 2, 2003 [online]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1160496
- STARSKI, Paulina. *US Air Strike Against the Iraqi Intelligence Headquarters – 1993*. Max Planck Institute for Comparative Public Law & International Law Research Paper No. 2017-15, 2017 [online]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3002459>
- WILMSHURST, Elizabeth, WOOD, Michael. *Self-Defense Against Nonstate Actors: Reflections on the “Bethlehem Principles”*. American Journal of International Law, Volume 107, Issue 2, 2013 [online]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/selfdefense-against-nonstate-actors-reflections-on-the-bethlehem-principles/CF3B96EF6964CD3E2D6799E0D6E6A12F>
- WILLIAMS, Gareth. *Piercing the Shield of the Sovereignty: An Assessment of the Legal Status of the „Unwilling or Unable“ test*. University of New South Wales Law Journal [online]. Volume 36, Issue 2, 2013. Dostupné z: <https://search.informit.com.au/documentSummary;dn=565308271017406;res=IELHSS>

- YOO, J. *Using Force*. The University of Chicago Law Review, Volume 71, Issue 3, 2004 [online]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1600599

6. Internetové články

- CHACHKO, Elena, DEEKS, Ashley. *Which States Support the „Unwilling or Unable“ Test*. Lawfare [online]. 10. října 2016. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/which-states-support-unwilling-and-unable-test>
- DEEKS, Ashley. *Readings: Daniel Bethlehem on Principles Governing Self-Defense Against Non-State Actors*. Lawfare [online]. 10. ledna 2013. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/readings-daniel-bethlehem-principles-governing-self-defense-against-non-state-actors>
- ENTOUS, Adam, BARNES, Julian E. a ROSENBERG, Matthew. *Signs Point to Pakistan Link*. The Wall Street Journal [online]. 4. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748704322804576303553679080310>
- KOH, Harold Hongju. *The Lawfulness of the U.S. Operation against Osama bin Laden*. Opinio Juris [online]. 19. května 2011. [cit. 2. 9. 2020]. Dostupné z: <http://opiniojuris.org/2011/05/19/the-lawfulness-of-the-us-operation-against-osama-bin-laden/>
- KUBÁTOVÁ, Eliška. *Analytik: Teprve se ukáže, jestli USA nechají Kurdy napospas Turecku. Eskalaci v Sýrii nikdo nechce*. iRozhlas [online]. 10. října 2019. [cit. 23. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/turecko-ofenziva-syrie-kurdove-usa-rozhovor-kavalek_1910101510_eku
- MELLEEN, Ruby. *A brief history of the Syrian Democratic Forces, the Kurdish-led alliance that helped the U.S. defeat the Islamic State*. The Washington Post [online]. 7. října 2019. [cit. 2. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/world/2019/10/07/brief-history-syrian-democratic-forces-kurdish-led-alliance-that-helped-us-defeat-islamic-state/>

- NEVETT, Joshua, *Turkey-Syria offensive: What are „safe zones“ and do they work?*. BBC [online]. 2. listopadu 2019. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50101688>
- PHILLIPS, Macon. *Summary: President Obama addresses the Nation to announce that the United States has killed Osama bin Laden, the leader of al Qaeda*. The White House president Barack Obama [online]. 2. dubna 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead>
- PERLEZ, Jane a ROHDE, David. *Pakistan Pushes Back Against U.S. Criticism on Bin Laden*. The New York Times [online]. 3. května 2011. [cit. 9. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/05/04/world/asia/04pakistan.html>
- PUSANE, Ozlem, Kayhan. *Turkish public diplomacy and operation Peace Spring*. War on the rocks [online]. 13. ledna 2020. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2020/01/turkish-public-diplomacy-and-operation-peace-spring/>
- SHCANZER, Jonathan. *Pariah State: Examining Sudan's Support for Terrorism*. Foundation for Defense of Democracies [online]. 5. července 2020. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.fdd.org/analysis/op-eds/2012/07/05/pariah-state-examining-sudans-support-for-terrorism/>
- WALSH, Declan. *Osama bin Laden mission agreed in secret 10 years ago by US and Pakistan*. The Guardian [online]. 9. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/may/09/osama-bin-laden-us-pakistan-deal>
- WARRICK, Joby. *Bin Laden's last stand: In final months, terrorist leader worried about his legacy*. The Washington Post [online]. 30. dubna 2012. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/bin-ladens-last-stand-in-final-months-terrorist-leader-worried-about-his-legacy/2012/04/30/gIQASStCjsT_story.html
- WILMSHURS, Eizabeth. *Principles of International Law on the Use of Force by States in Self-Defence*. Chatham House [online]. Říjen 2005. [cit. 19. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.chathamhouse.org/2005/10/principles-international-law-use-force-states-self-defence>

- WITTES, Benjamin. *State department legal adviser Brian Egan's speech at ASIL*. Lawfare [online]. 8. dubna 2016. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/state-department-legal-adviser-brian-egans-speech-asil>
- *Kurdské milice se spojily s Asadem chtějí vyhnat Turky ze syrského pohraničí*. E15 [online]. 19. února 2018. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/kurdske-milice-se-spojily-s-asadem-chteji-vyhnat-turky-ze-syrskeho-pohranici-1343523>
- *Osama bin Laden Fast Facts*. CNN Editorial Research [online]. 13. listopadu 2019. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/08/30/world/osama-bin-laden-fast-facts/index.html>
- *Osama bin Laden's death: Political reaction in quotes*. BBC [online]. 3. května 2011. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: , <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-13256956>
- *September 11 Terror Attacks Fast Facts*. CNN Editorial Research [online]. 18. září 2020. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/07/27/us/september-11-anniversary-fast-facts/index.html>
- *Turkey v Syria's Kurds v Islamic State*. BBC [online]. 23. srpna 2016. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33690060>
- *What is „Islamic state“?*. BBC [online]. 2. prosince 2015. [cit. 22. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144>

7. Ostatní zdroje

- African Union Non-Aggression and Common Defence Pact Adopted by the Fourth Ordinary Session of the Assembly, held in Abuja, Nigeria, on monday 31 January 2005. Dostupné z: https://au.int/sites/default/files/treaties/37292-treaty-0031_-_african_union_non-aggression_and_common_defence_pact_e.pdf
- *Annex 2 of the Commission Implementing Decision on the Multi-Annual Action programme 2018-2020 for the European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) to be financed from general budget of the Union*. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/annexes/c_2018_6798_annex_2.pdf

- AYTEKIN, Mahmut. *PKK Terrorist Organization* [online]. 2016. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/299285918_PKK_Terrorist_Organization
- CARTER, Jimmy. *Rescue Attempt for American Hostages in Iran Letter to the Speaker of the House and the President Pro Tempore of the Senate Reporting on the Operation , April 26, 1980*. The American Presidency Project [online]. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/rescue-attempt-for-american-hostages-iran-letter-the-speaker-the-house-and-the-president>
- Combating Terrorism Center. *Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?* [online]. 3. května 2012. [cit. 3. 9. 2020]. Dostupné z: <https://ctc.usma.edu/letters-from-abbottabad-bin-ladin-sidelined/>
- Dohoda o partnerství mezi africkými, karibskými a tichomořskými státy na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé, podepsaná v Cotonou dne 23. června 2000. Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/eebc0bbc-f137-4565-952d-3e1ce81ee890/language-cs>
- GUIDEN, Timothy Alan. *Defending America's Cambodian Incursion* [online]. prosinec 1993. [cit. 12. 5. 2020]. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a275340.pdf>
- Institut de Droit International. *Present Problems of the Use of Force in International Law*. Resolution No. 10A ze dne 27. 10. 2007 [online]. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: https://www.idi-iil.org/en/sessions/santiago-2007/?post_type=publication
- International Crisis Group. *Turkey's PKK Conflict: A Visual Explainer*. [online]. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/content/turkeys-pkk-conflict-visual-explainer>
- International law association. *Final report of International law association in Johannesburg conference (2016)*

- International law association. *Final report of International law association in Hague conference* (2010)
- International Centre for Counter-Terrorism-The Hague. *Towards a European position on Armed Drones and Targeted Killing: Surveying EU Counterterrorism Perspectives* [online]. Duben 2015 [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <http://icct.nl/wp-content/uploads/2015/05/ICCT-Dorsey-Paulussen-Towards-A-European-Position-On-Armed-Drones-And-Targeted-Killing-Surveying-EU-Counterterrorism-Perspectives.pdf>
- KITTRICH, Jan. Právo na sebeobranu v současném mezinárodním právu. *Právo na sebeobranu v současném mezinárodním právu / Jan Kittrich ; vedoucí práce Stanislava Hýbnerová ; oponent práce Jan Ondřej, Milan Beránek*, 2012 [online].
- *Legal Adviser Bellinger speech, "Legal Issues in the War on Terrorism"*. U.S. Department of State [online]. 31. října 2006. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/s/l/2006/98861.htm>
- *Legal Adviser Koh's Speech on the Obama Administration and International*. Department of State [online]. 25. března 2010. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/s/l/releases/remarks/139119.htm>
- *Letter from the Dutch Foreign Minister to Parliament, conveying the legal advice of an external international law advisor regarding use of force against ISIS in Syria* [online]. 26. června 2015. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.documentcloud.org/documents/3124025-NETHERLANDS-SYRIA-ISIL-6-26-2015.html>
- Macmillan Dictionary. Dostupné z: <https://www.macmillandictionary.com>
- Memorandum to the Foreign Affairs Select Committee. *Prime Minister's response to the Foreign Affairs Select Committee's Second Report of Session 2015-16: The Extension of Offensive British Military Operations to Syria* [online]. listopad 2015. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/commons-committees/foreign-affairs/PM-Response-to-FAC-Report-Extension-of-Offensive-British-Military-Operations-to-Syria.pdf>
- Oxford Dictionary. Dostupné z: <https://www.lexico.com>

- The Fund for Peace. *Fragile States Intex*. Dostupné z: <https://fragilestatesindex.org/data/>
- The National Security Strategy of the United States of America [online]. září 2002 [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf>
- White House Press Release. *Presidnet Bush delivers graduation speechat West Point* [online]. 1. června 2002. [cit. 2. 7. 2020]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>
- Wissenschaftliche Dienste. *Völkerrechtliche Aspekte der türkischen Militäroperation „Friedensquelle“ in Nordsyrien* [online]. 17. října 2019. [cit. 13. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/resource/blob/663322/fd65511209aad5c6a6eae95eb779fcba/WD-2-116-19-pdf-data.pdf>
- United States Department of State. *Country Reports on Terrorism 2017 - Foreign Terrorist Organizations: Kurdistan Workers' Party* 19 [online]. 19. září 2018. [cit. 27. 7. 2020]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f364.html>

Doktrína „unwilling or unable“ a právo na sebeobranu proti nestátním aktérům

ABSTRAKT

Již několik desítek let představuje boj s mezinárodním terorismem velkou výzvou pro celé mezinárodní společenství. Státy se s těmito nestátními aktéry snaží různým způsobem bojovat. Jedním ze způsobů boje je zneškodnění nestátního aktéra na území státu, ve kterém se tento aktér usadil a z něhož připravuje a koordinuje své útoky. Státy se často při takovýchto akcích odvolávají na právo na sebeobranu s tím, že stát, na jehož území se nestátní subjekt nachází, není schopen či ochoten se s ním sám vypořádat. Právu na sebeobranu proti nestátním aktérům a nově vznikající doktríně „unwilling or unable“ je věnována tato práce.

Práce je rozdělena do úvodu, čtyř kapitol a závěru. První je věnována obecně zákazu použití síly a hrozby silou. Druhá kapitola se věnuje právu na sebeobranu. Nejprve je pozornost věnovaná obecně právu na sebeobranu, kdy je rozebrán podrobněji ozbrojený útok. Následně je představen restriktivní a extenzivní přístup k právu na sebeobranu. Pozornost je pak blíže věnována preemptivní a preventivní sebeobraně, kdy u preventivní sebeobrany je posuzována její legalita. Tato kapitola se rovněž věnuje právu na sebeobranu proti nestátním aktérům a v této souvislosti je sledován vývoj v otázce přičitatelnosti ozbrojeného útoku státu, z jehož území nestátní aktér operuje.

Třetí kapitola se pak přímo věnuje doktríně „unwilling or unable“, kdy je rovněž posuzováno, zda se doktrína již stala součástí pozitivního mezinárodního práva. Současně je představen test vytvořený Ashley Deeks, který má státům pomoci zhodnotit, zda je hostitelský stát ochotný či schopný se s nestátním aktérem nacházejícím se na jeho území sám vypořádat.

Poslední kapitola je pak věnovaná dvěma případovým studiím. Prvně je posuzováno, zda by doktrína „unwilling or unable“ mohla být užita na tureckou invazi do Sýrie v boji proti PKK/YPG a druhá studie posuzuje možnou aplikaci doktríny na zabití Usámy bin Ládina americkými jednotkami na území Pákistánu.

Klíčová slova: právo na sebeobranu; nestátní aktér; doktrína „unwilling or unable“

The “unwilling or unable” doctrine and the right of self-defence against non-state actors

ABSTRACT

For several decades, the fight against international terrorism has been a major challenge for the entire international community. States try to fight these non-state actors in various ways. One of them is trying to neutralize a non-state actor in the territory of the state in which this actor has settled and from which he is preparing and coordinating his attacks. States often invoke the right to self-defense in the case of such actions, stating that the state in whose territory the non-state entity is located is unable or unwilling to deal with it on its own. This paper is devoted to the right to self-defense against non-state actors and the emerging doctrine of "unwilling or unable".

The paper is divided into an introduction, four main chapters and a conclusion. The first chapter is devoted generally to the prohibition of the use of force and the threat of force. The second chapter deals with the right to self-defense. First, attention is paid to the right to self-defense in general, where an armed attack is discussed in more detail. Subsequently, a restrictive and extensive approach to the right to self-defense is presented. Attention is then paid more to the preemptive and preventive self-defense and the legality of preventive self-defense is assessed. This chapter also deals with the right to self-defense against non-state actors, and in this context, the development in the question of imputability of an armed attack to the state from whose territory the non-state actor operates is monitored.

The third chapter then deals directly with the doctrine of "unwilling or unable", which also assesses whether the doctrine has already become part of positive international law. At the same time, a test developed by Ashley Deeks is introduced to help states assess whether the host state is willing or able to deal with a non-state actor located on its territory.

The last chapter is then devoted to two case studies. The first examines whether the doctrine could be applied in the case of the Turkish invasion of Syria during the fight against the PKK / YPG. The second study examines the possibility of applying the doctrine on the case of killing Osama bin Laden by US troops in Pakistan.

Key words: right of self-defence; non-state actor; the „unwilling or unable“ doctrine